

Sõjaasjanduse ajakiri

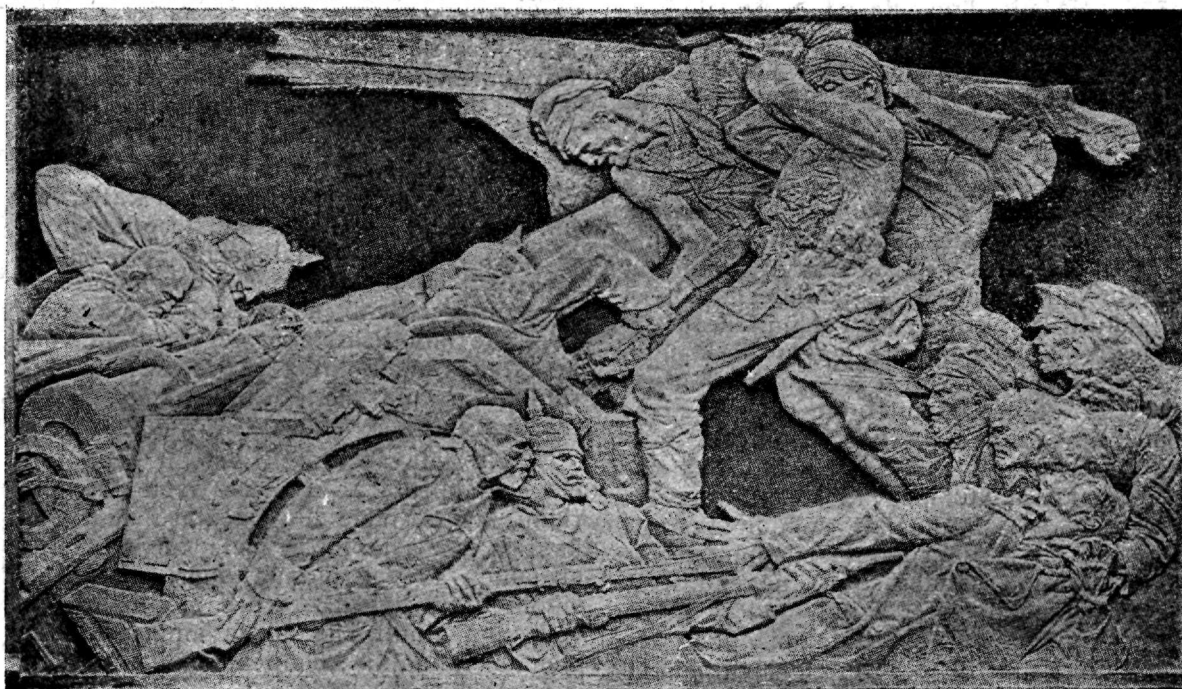
SÕDUR

№ 30.

Laupäeval, 30. juulil 1927.

IX aastakäik.

GILBERT LEDWARD.

DETAIL AJALOOLISE FRIISI KAVANDIST.

Hind 20 mk.

SISUSTIK: J. Järver. Kaitseväe organisatsiooni küsimus aastasele teenistusele üleminekul. — Ed. J.—on. Merejõudude vähendamise konverents Genfis. — Kõrgema Sõjakooli 3. lend. — A. S. Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790. (Järgneb.) — Mg. Võnnu lahing ja läbi-rääkimised Landeswehriga Läti sõjakirjanduse valgustusel. — Kaitseväe elu. — Sport kaitseväes. — Sõjakirjandust. — Uudiseid välismalt. — Kroonika. — Male.

Kaitseväe organisatsiooni küsimus aastasele teenistusele üleminekul.

J. Järver.

Sõjaväe ülesanne on riigi julgeoleku kaitse.

Riigi julgeolek võib olla hädaohus nii sõja kui ka rahuajal.

Sõjaajal ähvardab riigi territooriumi ja iseseisvust väline vaenlane. Rahu ajal võivad meil valitsevat riigikorda kukutada püüda sisemised vaenlased, meie riigikorra vastased. Välisele vaenlasele, kes ähvardab oma sõjaväega, võime vastu panna ainult reguläär sõjaväega. Sisemiste vaenlaste, riigikorra kukutajate, püüete vastu on sõjavägi ainult abiks politseiväele ja kaitseväele ning ainult siis, kui see oma jõuga ei suuda väljaastumist likvideerida. Järelikult sisemiste rahutuste likvideerimiseks ei ole suurt sõjaväge tarvis, vaid siin jätkub küllalt vähestest jõududest ja peaaegjalikult kiirelt liikuvatest tehnilistest vägedest. Välisvaenlase vastu aga tuleb meil astuda sõja korral kogu oma võitlusvõimega. Sõjavägi tuleb suurendada maksimumini. Siin maksab sõna tõsisel mõttes printsip „relvastatud rahvas“, sest kogu riigi kodanikud peavad sõjast osa võtma. Üleminek rahuajalt sõjajalale peab riigis kiirelt ja ilma valuta sündima. Nagu nõiakepega väljakutsutud, peavad siigi määratud relvastatud jõud ja liikuma vaenuväljale. Ja seljatagune peab kihama nagu mesilaste pere, et ülevalpidada vaenuväljal võitlevaid jõude. Kuid seda kõike suudame ainult siis läbi viia, kui selleks rahuajal oleme hästi ette valmistatud.

Et sõjavägi temale pealepandud kõrget nõuet „riigi julgeoleku kaitset“ sõjakorral täita suudaks, peab sõjavägi rahuajal nii organiseeritud olema, et tema suudaks:

a) kõiki võitlusvõimelisi meeskodanikke sõjaliselt ajandute kõrguselt ette valmistada;

b) mobilisatsiooni läbiviimist kaitsta, moodustades soliidse piiriäärse katte mobilisatsiooni perioodiks;

c) uute üksuste vormeerimiseks tarviliku kaadri anda.

Sest riik võib sõja korral muutuda „relvastatud rahvaks“ ainult siis, kui kõik selleks kõlblikud kodanikud on saanud juba rahuajal vastava sõjalise ettevalmistuse. Alles siis hakata kodanikke sõjaks ette valmistama, kui juba sõda käes, oleks hilja ja meie oludes isegi liiga hilja. Meie territooriumi suurus ja asend on sarnane, mis ei luba mingisugust viivitamist mobilisatsiooni korral.

Mobilisatsiooni võib korralikult läbi viia ainult soliid mobilisatsiooni katte varjul, mis meid hoiab igasuguste ootamatuste eest. Vaenlase läbimure piiristatust mobilisatsiooni ajajärgul ja tungimine maa sügavusse halvab meie piiriäärsete maakondade mobilisatsiooni tegevuse ja võib, arvestades meie kitsa ja väikse territooriumiga, saada meile saatuslikuks, loigates ära suurima maa-ala.

Meie sõjaväe mobilisatsioon peab olema eriti kiire. Seda nõuab meie territooriumi kitsus, meie ida vaenlase suur ülekaal ja see asjaolu, et meie kui väike riik ei suuda üleval pidada suuri mobilisatsiooni kattevägesid. Kiire mobilisatsioon võib aga ainult siis korda minna, kui on olemas rahuajal kohapeal uute üksuste vormeerimiseks kaader, vähemalt minimaalne, kes teeb mobilisatsiooni eeltööd ja viib läbi mobilisatsiooni korral vormeerimised, olles selleks hästi ette valmistatud.

Teenistuse aja lühendamine kaitseväes paratamata toob enesega kaasa kaitseväe organisatsiooni ja koosseisude muutmise. Ei ole võimalik lühendada teenistuse kestvust ja jääda endise organisatsiooni alusele. Muutes kaitseväe organisatsiooni ja koosseise, ei tohi meie tähelepanemata jätta eelpool toodud nõudeid organisatsioonilt ja nimelt: kodanikkude sõjaline väljaõpe, mobilisatsiooni kate ja mobilisatsiooni kor-

ral uute üksuste vormeerija kaader.

Nendele kolmele põhinõudele seltsib veel neljas ja mitte sugugi vähema tähtsusega nõue meie majanduslikes oludes: see on kulude kokkuhoid. Meie riigi majandusline seisukord nõuab väljaminekute vähendamist ja meil on kodanikud selle mõttega juba harjunud, et teenistuse aja lühendamine kaitseväes peab enesega kindlasti kaasa tooma ka riigi eelarves kulude kokkuhoiu. Sellepärast võime ka kindlad olla, et valitsus ei pane maksma sarnast teenistuse aja lühendamise kava, mis enesega kaasa tooks riigi eelarve suurendamise.

Kuid need nõuded, ühelt poolt riigikaitse huvides kõikide kodanikkude sõjaliselt ajanõuetele vastavalt ettevalmistamine, soliidne mobilisatsiooni kate ning mobilisatsiooni läbiviimise kiirus ja teiselt poolt jälle riigi majanduslised huvid on üksteisele risti vastukäivad. Riigikaitse huvidest väljakasvanud nõuded nõuavad kaitseväge kulude suurendamist, riigi majanduslised huvid otse vastupidi nende kulude vähenemist. Näib küll pealiskaudselt vaadates üsna lihtne olevat väljaminekute vähenemist teenistuse aja lühendamisega kätte saada. Kuid põhjalikumalt asja järele kaaludes, leiame et see sugugi nii lihtne ei ole, kui selle juures arvesse võtame eelpool toodud väljaõppe ja mobilisatsiooni nõuded. Ja suureks mureks jääb meie kaitsevägele leida vastavaid organisatsioonide vorme, mis teenistuse aja lühendamisel rahuldaksid nii riigikaitse kui ka riigi majanduslisi huvisid.

Vaatame siin lähemalt, kas suudame neid eelpool toodud riigikaitse ja riigi majanduslisi huvisid rahuldada aastase teenistuse peale üleminekul, jäädes praeguse organisatsiooni alusele.

Kodanikkude sõjaline väljaõpe.

Kindel on, et lühendades teenistuse aega, ei ole meil võimalik vastavalt lühendada sõdurite väljaõpet. Sõjateadus samub oma rada edasi ja seal ei ole ette näha tagasiminekut, vaid hoopis vastupidi, sõjateadus kõveneb alatasa. Uuema aja tehnilised saavutused rikastavad sõdimise abinõusid alatasa ja teevad sellega sõjapidamise järk-järgult ikka keerulisemaks. Mida keerulisemaks aga sõjapidamine läheb, seda raskemaks muutub väljaõpe.

Lühendades teenistuse aega, lühendame koos sellega ka väljaõppe aega. Kui näiteks üle minna 18-kuuliselt teenistusest

12-kuulisele, vähendame sõduri väljaõpet 6 kuu võrra, mis oleks tervelt $\frac{1}{3}$ väljaõppe aja kestvusest. Tähendab, meie sõduri väljaõppe kannatab aastase teenistuse peale üleminekul $\frac{1}{3}$ võrra praegusega võrreldes. Tohime meie seda aga teha? Muidugi ei või, sest vist keegi ei püüa tõendada, nagu oleksime sõdurite ettevalmistuses ülikõrgusele jõudnud ja võime julgesti mõni aste allapoole tulla. Otse vastupidi: mitte väljaõppe nõrgendamine vaid kõvendamine; ikka kõrgemale ja kõrgemale, sest ülemine aste on veel kaugel.

Agasi läheb veel halvemaks, kui meie temasse sügavamale tungime. Nagu teada tuleb sõduritel väeosades oma teenistuse aja kestvusel mitte üksi õppida, vaid ka mitmesuguseid kõrvalisi töid teha, mis väeosa äraelatamiseks tarvilikud (vahiteenistus, mitmesugused majanduslised tööd jne.). Ja niisuguseid kõrvaltoiminguid on kaunis palju. Väeosad kaebavad, et need kõrvaltoimingud sõduritelt liiga palju aega ära võtavad ja väljaõppe selle all kannatab. Kuid teenistuse aja lühendamisega takistavad need kõrvaltoimingud veel rohkem õppuste pidamist, sest siis jääb mehi väeosas üldiselt vähemaks, eriti vanu sõdureid. Kuna $1\frac{1}{2}$ -aastalisel teenistusel kaitseväes korruga teenivad üldiselt võttes 18 kuu mehed, on aastase teenistuse juures korruga kaitseväes ainult 12 kuu mehed, sellega üldiselt $\frac{1}{3}$ vähem; seda arvu võime oletada ka iga väeosa kohta. Väeosa kõrvaltoimingud aga ei vähene sugugi vastavalt meeste arvule. Pealegi võtavad kõrvaltoimingutest osa ainult vanad sõdurid, s. o. need, kes noorte õppuse läbi läinud. Jämedates joontes võttes oleks 18-kuulise teenistuse juures noori sõdureid 6 kuu mehed ja vanu sõdureid 12 kuu mehed, sellega vanu sõdureid $\frac{2}{3}$ üldarvust. Aastase teenistuse juures aga noori sõdureid 6 kuu mehed ja vanu sõdureid ka 6 kuu mehed — sellega vanu sõdureid $\frac{1}{2}$ üldisest arvust. Sellest selgub, et aastase teenistuse juures on noorte arv samasugune kui $1\frac{1}{2}$ aastasel, aga vanu sõdureid on 50% võrra vähem. Sellega tuleks siis ka aastase teenistuse juures vanadel sõduritel umbes kaks korda rohkem kõrvaltoimingutest osa võtta kui $1\frac{1}{2}$ aastasel teenistusel. Siin juures ei või ka nimeamata jätta asjaolu, et õppustest osavõtjate vanade sõdurite väike ja muutlik arv takistab korralikku õppetööd.

Järelikult kannatab sõdurite väljaõpe 18-kuuliselt teenistusest 12-kuulisele tee-

nistusele üleminekul järgmiselt: a) üldine teenistuse aja lühenemine ja sellega ühenduses ka väljaõppe aja lühenemine 6 kuu s. o. $\frac{1}{3}$ võrra; b) vanade sõdurite peal lasuvate kõrvaltoimingute suurenemine peaaegu 100% võrra ja selle tõttu nende ärakiskumine õppustelt kahekordselt; c) korralliku õppetöö segamine osavõtjate vahese ja muudliku arvu tõttu.

Nendele lisaks tuleb veel allohvitseride küsimus. Kui $1\frac{1}{2}$ -aastase teenistuse juures võimalik on ajateenijat allohvitseri kohal ära kasutada umbes 6 kuud, ei ole seda võimalust aastase teenistuse juures. Teenistuse aeg on niivõrd lühike, et meie vaevalt suudame vastavaid isikuid allohvitseriks ette valmistada selleks ajaks, kui nad reservi lähevad.

Kuidas seda seisukorda parandada?

Lühendades tegevat teenistust peame, et kodanikkude sõjaline väljaõpe selle all ei kannataks: a) sõdureid kõrvaltoimingutest vabastama, b) üleajateenijate allohvitseride arvu suurendama, c) tagavaraväelaste kordamisõppusi suurendama ja d) enne teenistuse aegse sõjalise ettevalmistuse eest hoolitsemata.

Sõdureid kõrvaltoimingutest (vahiteenistusest, majanduslistest tööst jne.) võime ainult siis vabastada, kui võimalus on neid toiminguid kellegi teiste peale panna. Kuid siin vist muid võimalusi ei ole, kui peame palkama selleks vastavad töäjõud kas üleajateenijate või eraisikute näol. Kuid nende kõrvaltöäjõudude palkamine kui ka üleajateenijate allohvitseride teenistusse võtmine, samuti ka enne teenistuse aegne sõjaline ettevalmistamine ja tagavaraväelaste kordamisõppused on seotud vastavate kuludega, ja ei või ütelda, et väiksetega. Need kulud püüavad tulusid, mis saadud teenistuse aja lühendamisest, hoopis ära neelata ja veel juurdegi võtta. Ja siin oleme nüüd seisukorras, milles riigikaitse huvid ja riigi majanduslised huvid tugevasti kokku põrkavad. Selles on meil keerdsõlm, mis ettevaatlikku lahendamist nõuab. Kuid möödapääsematud on nõuded, et lühendades teenistuse aega peame üleajateenijate allohvitseride arvu suurendama, sõdureid kõrvaltoimingutest vabastama ja suuremat rõhku panema nii enneteenistusliste sõjaliste õppuste kui ka tagavaraväelaste kordamisõppuste peale. Ainult siis võime seda tasa saada, mis meie teenistuse aja lühendamise kaotame.

Mobilisatsiooni kate.

On selge, et aastase teenistuse peale

üleminekuga ei tohi meil mobilisatsiooni kate nõrgeneda. Sest nõuded, millele peab vastama mobilisatsiooni kate, ei vähene aastase teenistuse juures, vaid, hoopis vastupididi, nad suurenevad. Aastase teenistuse juures on meil $\frac{1}{3}$ mehi vähem alalise teenistuses, kui $1\frac{1}{2}$ -aastase teenistuse juures, mille tõttu võib üksuste vormeerimine pikemaks venida, sest üksuste vormeerimisel mängib oma jagu osa kaadri suurus. Mida kauem aga mobilisatsioon kestab, seda tugevam peab olema ka mobilisatsiooni kate, et ta suudaks mobilisatsiooni kestel vaenlase löökidele vastu panna. Mobilisatsiooni kattel on eriline suur tähtsus meil, meie riigi väikest territooriumi arvesse võttes. Ei suuda meil mobilisatsiooni kate vaenlase esimesi hoope tagasi lüüa, võib mobiliseerimine meil üldse küsitavaks saada, eriti piiriäärsetes maakondades. Kuna aga aastase teenistuse juures on sõdureid tervelt $\frac{1}{3}$ vähem teenistuses kui 18-kuulise teenistuse juures, siis nõrgeneb sõdurite arvu poolest kogu kaitseväge ja ühes sellega ka kate osad $\frac{1}{3}$ võrra. Siin tuleb aga veel sellega arvestada, et aastase teenistuse juures on, nagu eelpool juba tähendasin, õpetamata sõdurite, s. o. noorte arv ühesuurune noorte arvuga poolteiseaastase teenistuse juures, kuid õpetatud mehi, s. o. vanu sõdureid on aga aastase teenistuse juures 50% vähem kui $1\frac{1}{2}$ -aastase teenistuse juures, mille tõttu kogu alalise kaitseväge ja ühtlasi ka kate osade võitlusvõime nõrgeneb kahekordselt.

See on hoopis kurb resultaat mobilisatsiooni katele, mis mitte sündida ei tohiks.

Siin võiks vast pealiskaudsel vaatlemisel küsimus üles kerkida, kas ei oleks otsustarbekohane kaitseväge üksusi vähendada; mõned nendest likvideerida. Selle läbi oleks võimalik kate osi kõvendada ja ka teisi üksusi enam-vähem elujõulisteks teha. Asja lahendus oleks üsna lihtne ja ka majanduslikult kasulik, kuid tema läbiviimisega halvame mobilisatsiooni võimet ja nimelt mobilisatsiooni kiirust, millel meie oludes aga erilisel suur tähtsus. Mobilisatsioon tarvitab vormeerijat elementi, s. o. korraldavat kaadri. Üksuste vähenemisega kaotame osa korraldavast kaadrist ja sellega raskendame mobilisatsiooni läbiviimist märksa. Tema venib selle tõttu pikale. Ja missugused tagajärjed sellel võiksid olla, on iseenesest selge. Järelikult meil ei ole võimalusi kate üksusi kõvendada kaadri üksuste likvideerimise

abil, ilma mobilisatsiooni huvide halvamiseta. Sarnane käik oleks riskantne riigikaitsele.

Kuna riigikaitse huvid kätte osi vähendada ei luba, ega üksusi likvideerida kätte osade kõvendamiseks, siis ei jää muud üle, kui otsida uusi teid selle küsimuse lahendamiseks.

Üksuste vormeerimise kaader mobilisatsiooni korral.

Uute üksuste loomiseks mobilisatsiooni korral on tarvis vastavat kaadert, sest mobilisatsioon nõuab vormeerijat elementi, s. o. mobilisatsiooni läbiviijat kaadert. See mobilisatsiooni korraldav kaader peab rahuajal valmis olema. Teda ei ole võimalik tagavaraväest võtta. Üksuste vormeerimine ilma rahuajal kohaloleva kaadrita, kui vormeerimiste korraldajad tulevad alles reservist, on väga aeglane ja raskendatud. Üksused, mida vormeeritakse ilma rahuagekse kaadrita, tarvitavad oma kordaseadmiseks palju rohkem aega kui need üksused, mille vormeerimiseks korraldaja kaader on olemas rahuajal. Sellepärast on ka üks mobilisatsiooni tähtsamatest põhioletustest vormeerija element. Vormeerija elemendi all mõistame vastava üksuse mobiliseerimise eeltööde korraldajat ja mobilisatsiooni tööde läbiviijat personaali. Nii oleks kompanii vormeerija element minimaalselt kompaniüleml ja veltveebel, kuid soovitav ka arveallohvitser. Pataljoni vormeerimiseks oleks peale kompaniide vormeerijate veel tarvilik pataljoniüleml. Rügemendi vormeerimiseks lisana pataljoni vormeerijatele rügemendiüleml, adjutant ja majandust korraldav personaal. Eriti väga tähtis on iseseisva majandusega üksustele majandust vormeerija element, sest kiires korras mobilisatsiooni korral suuremale üksusele majandus vormeerida on üks raskematest mobilisatsiooni ülesannetest.

Ilma rahuajal kohaloleva vormeerija kaadrita ei ole kiire mobilisatsioon üldse mõeldav. Sest oodata kuni tagavaraväest tulevad ohvitserid ja allohvitserid, kes alustavad vormeerimistööd, venitab töö väga pikale. Esiteks on aeg mobilisatsiooni väljakuulutamise kuni vormeerijate kohalejõudmiseni asjata kaduma läinud. Teiseks on väljastpoolt tulejad esialgu oludele võõrad, kaitsevääst ja tema korrast ära võõrdunud. Neil tuleb enne sisse elada, kui oma tööga algada suudavad. Nad peavad igat toimingut enne uurima, küsima ja kaaluma. Ka kõige paremini ette-

valmistatud mobilisatsiooni kavade ei suuda siin asjakäiku küllalt kiirustada. Nende uurimine ja nendes põhjalikult süvenemine võtab aega. Ainult siis võib tagavaraväest tulnud vormeerijatest enam-vähem kasu olla, kui nad rahuajal üksuse mobilisatsiooni kavade kokkuseadmisest osa võtavad, kõik nende kavadega seotud harjutused kaasa teevad, vastava üksusega alalist sidet peavad ja selle üksuse asukoha läheduses elavad. Kuid nende nõuet läbiviimine on raskendatud. On aga vormeerija element rahuajal kohal, mobilisatsiooni kavade korralikult kokku seatud, nende läbiviimiseks vastavad eelharjutused tehtud ning igaüks asjaosaline oma ülesandesse täiesti süvenenud, siis võime loota, et uute üksuste vormeerimine mobilisatsiooni korral kiirelt ilma takistamata võib minna.

Lisaks vormeerimist korraldavale kaadritele on üksuse vormeerimiseks mobilisatsiooni korral soovitav veel minimaalne arv vanu sõdureid, kes kaasa aitaksid mobiliseeritava massi ühtlustamiseks, nendega kokku sulades. Siin on kõige lihtsam teha üksuste astmeline hargnemine mobilisatsiooni korral. Selle astmelise hargnemisega paisuks iga väiksem allüksus temale järgnevaks suuremaks, näiteks: rühm — kompaniiks, kompanii — pataljoniiks ja pataljon rügemeniks. Erilist tähelepanu vajab majanduse vormeerimine paisumise teel. Et saada suurema üksuse majandust mobilisatsiooni korral, peab rahuajal selleks olema alusrakukene väiksema üksuse näol. Ainult sel teel on kiire majanduse vormeerimine võimalik.

Lühendades teenistust alalises väes, võiks üksuste likvideerimist ainult siis ette võtta, kui mobilisatsioon selle all ei kannata, s. o. kui alles jääb minimaalne vormeerija element. Riivab aga üksuste vähendamine seda minimaalset vormeerijat elementi, siis peab üksuste likvideerimine riigikaitse huvides ära jääma. Sellega kaob siis võimalus kätte osi kõvendada ja väljaminekuid vähendada üksuste likvideerimise abil.

Kulude kokkuvõid.

Väljaminekute vähendamist saavutame teenistuse aja lühendamisel sellega, et igat sõdurit kaitsevääst tuleb sedavõrd vähem aega üllal pidada, kuivõrd lüheneb tema teenistuse aeg. Kui meie läheme üle 18-kuuliselt teenistuselt aastasele teenistusele, siis lüheneb iga sõduri ja ühtlasi ka kogu ajateenijate üllalpidamise aeg 6 kuu, s. o.

$\frac{1}{3}$ võrra. Ehk teisiti võttes: 18-kuulise teenistuse juures on meil, vastavalt reguleeritud sissekutsetel, alati teenistuses 18 kuu mehed, s. o. vastava 18 kuu kestel sündinud; aastase teenistuse juures aga on meil alati teenistuses ainult 12 kuu mehed, sellega $\frac{1}{3}$ vähem kui $1\frac{1}{2}$ -aastasel teenistuse kestusel. Järelikult, minnes üle aastasele teenistusele, võime ajateenijate sõdurite ülalpidamise arvel saavutada $\frac{1}{3}$ väljaminekute vähendamist.

Kuid eelpool nägime, et sõdurite väljaõpe nõuab teenistuse aja lühendamisel lisakulusid, mida selleks tarvis, et kõrvaltoimingute peale vastavaid isikuid palgata ja õpetajateks üleajateenijate arvu suurendada. Ka oma jagu lisakulusid nõuab kordamisõppuste kõvendamine tagavara-väelastele. Mul ei ole siin võimalik täpset kulude ja tulude kalkulatsiooni anda. Pealegi võib see väga muhtlik olla, sest ta on ärarippuv sellest, missugusel mõdul meie üht või teist asja teostame. Kuid seisukorrasst võime üldise pildi saada kui asja järgmiselt vaatame. Võtame näiteks allohvitseride küsimuse. 18-kuulise teenistuse juures võivad jaoülemad jalaväes ja neile vastavad allohvitserid teistes väeliikides ajateenijad olla, aastase teenistuse juures aga enam mitte. Oletame, et meil on $1\frac{1}{2}$ -aastasel teenistusel jalaväes igas jaos 9 sõdurit; aastase teenistuse juures väheneb see arv ühe $\frac{1}{3}$, s. o. 3 sõduri võrra, see on meie kokkuhoid. Nende kolme sõduri ajateenija, asemel aga tuleb meil palgata jaoülemaks üleajateenija allohvitser; see on lisaväljaminek aastase teenistuse juures, mida poolteiseaastasel teenistusel ei ole. Võrreldes üleajateenijate allohvitseride ja ajateenijate ülalpidamise kulusid, leiame, et üks üleajateenija allohvitser maksab peaaegu sama palju, kui kolm ajateenijat sõdurit, sest sõdurid ei saa palga. Nõnda leiame, et jalaväes peaaegu see kokkuhoiu summa, mida saame kätte teenistuse aja lühendamisega, kuulub ära üleajateenijate allohvitseride palkamiseks. Võime oletada paremal juhtumisel ainult väikest ülejääki; sedasama võime ütelda ka teiste väeliikide kohta. Aga peale üleajateenijate allohvitseride on meil tarvilik, kui vabastame ajateenijad kõrvaltoimingutest (vahiteenistus, majanduslised tööd jne.), kõrvaltoimingute peale vastavad isikud palgata, suurendades eraisikute ametmeeste arvu ja luues vahiteenistuseks vahikomandod.

Peale selle nõuab omajagu lisakulusid ka kordamisõppuste kõvendamine.

Aga eelpool selgus, et teenistuse aja lühendamisest saavutatud kokkuhoid kuulub peaaegu ära üleajateenijate allohvitseride palkamiseks. Paremal juhtumisel saadud väike ülejääk ei ole igatahes nii suur, et sellest järgnevaid teisi kulusid katta. Eriti nõuab neid vahiteenistuse korraldamine. Sellega on selge, et väljaminekud kaitseväge ülalpidamiseks aastasel teenistusel mitte ei vähene, vaid suurenevad, kui meie jääme praeguse organisatsiooni alusele ja ei taha nõrgendada riigikaitse huvisid. Umbkaudse kalkulatsiooni põhjal võivad väljaminekud suurenedagi 50—60 miljoni võrra aastas.

Möödamannes toon siia võrdluseks seisukorra Prantsusmaal. Prantsuse valitsuse poolt parlamendile esitatud kaitseväge organisatsiooni kava aastase teenistuse peale nõuab lisakulusid kaitseväge isiklike koosseisu ülalpidamiseks ümmarguseft 500 miljoni franki. Nende kalkulatsioon on järgmine: Ajateenijate arv väheneb 170 tuhande võrra, kuid nende asemel tuleb suurendada üleajateenijate allohvitseride arvu 35.000 võrra, eraisikute arvu 12.000 võrra, juurde luua sõjaväge agente 15.000 meest ja kõvendada shandarmeerijat 10.000 mehe võrra — kokku 71.000 meest. Kuid need juurdevõetud 71.000 meest lähevad kogusummas peaaegu kaks korda kallimaks kui 170.000 ajateenijat. Ja sellest on tingitud kulude suurenemine ligi 500 miljoni franki.

Kokkuvõte.

Üleminek aastasele teenistusele kaitseväs on möödapääsematu. See on rahva soov. Välisriikides on see osalt juba läbi viidud ja osalt teoksil. Teda võetakse väga tõsiselt. Temas nähakse pea tulu selles, et kodanikud on võrdlemisi lühikest aega oma hariliku tööst juurest ära kistud ja selle tõttu riigi majandus võib palju võita. See on teenistuse aja lühendamisel pea motiiv. Peale selle annab üleajateenijate ja eraisikute (mitmesuguste ametmeeste) arvu suurendamine kaitseväs paljudele tööd, mis väga tähtis praegusel tööpuuduse ajajärgul. Kuid nõuded, et a) sõjaline väljaõpe ei tohi kannatada, b) mobilisatsiooni kate ei tohi nõrgeneda ja c) üksuste vormeerimine mobilisatsiooni korral ei tohi kannatada — on jäänud ümberlõkkamata alusteks kaitseväge organisatsiooni ümberkorraldamisel teenistuse aja lühendamisel.

Meie kehvad majanduslised olud nõuavad meilt peale selle ka veel ku-

lude kokkuhoitu. Eelpool aga selgus, kui meie läheme üle aastasele teenistusele ja jääme praegustele organisatsiooni alustele, et:

a) väljaõppe ajakõrgusel hoidmine nõuab lisakulusid, mida ei suuda katta teenistuse aja lühendamiseega kättesaadud tulud;

b) mobilisatsiooni kate nõrgeneb;

c) üksusi ei luba vähendada mobilisatsiooni nõuded;

d) kokkuhoiu asemele peame väljaminekuid suurendama.

Sellega aga ei või meie leppida. Meie tahame küll teenistuse aega kaitseväs lühendada, kuid ühenduses sellega:

a) meie ei taha kodanikkude sõjalist väljaõppet vähendada, vaid suurendada;

b) ei tohi meie oludes mobilisatsiooni kate nõrgendada, vaid peame teda kõvendama;

c) ei või meie olude tõttu vormeerijat kaadert vähendada, vaid peame teda kõvendama;

d) väljaminekud kaitseväs koosseisu ülalpidamiseks ei või, meie majanduslist kandejõudu silmas pidades, suurenda, vaid peavad vähenema, s. o. meie peame kokkuhoitu saavutama.

Kuid meie nägime eelpool, et jäädes praegustele organisatsiooni alustele, on resultaadid meie nõuetele vastupidised. Sellest tarvidus üleminekul aastasele teenistusele otsida uusi aluseid meie kaitseväs organisatsioonile. Peame leidma meie kaitseväsle sarnase organisatsiooni, mis suudaks eelpooltoodud nõudeid aastase teenistuse juures rahuldada.

Merejõudude vähendamise konverents Genfis.

Ed. J—on.

Merelahing Genfi järve ääres — nii võiks iseloomustada merejõudude piiramise konverentsi, mis Genfis kestab juba üle kuu, ilma et oleks jõutud lõpule. Kuival maal, Rahvaste Liidu hoones püütakse lahendada suurt probleemi: kes jääb valitsejaks meredel ja ookeanidel üldse ja Vaiksel ookeanil eriti. Kitsimusest on huvitatud esimeses jões kolm suurt mereriiki — Inglismaa, Põhja Ameerika Ühisriigid ja Jaapan, kelle vahel senini käimas olnud kibe võistlus merejõudude ehitamise alal. Kuid ka teised mereriigid, Prantsusmaa ja Itaalia on suurimal määral huvitatud konverentsi tulemustest. Seetõttu siis ka arusaadav suur huvi, mis konverentsi tööde vastu tuntakse Euroopas ja teisel pool ookeani.

Oma haripunktile jõudis riikidevaheline võistlus sõjalaevade ehitamise alal enne maailmasõja aastatel. Sõja võimalusi nägid valitsused juba ette ja seepärast püüti oletatavaid vastaseid ja ka sõprusriike merejõudude suurendamiseks üle trumbata. Inglismaa tahtis enda käes hoida kõige tugevama mereriigi osa, kelle laevastik pidi võrduma kahe järgmise tugevama mereriigi laevastikule. See n. n. „two power standard“ põhimõte sundis Inglismaad jõudu pingutama, et mitte lasta järgmisel tugevamal võistlejal — Põhja-Am. Ühisriikidel — järele jõuda.

Tsaariaegne Venemaa, kelle laevastik Vene-Jaapani sõjas jaapanlaste poolt puruks löödi, ehitäs õhinaga uusi sõjalaevu, et oma mõju Balti- ja Mustal merel ning Vaiksel ookeanil tõsta.

Saksamaal lõi sõjakas keiser Wilhelm II. hüüdsõna: „Saksamaa tulevik on merel!“ See määras juba iseendast ära Saksamaa seisukoha riikidevahelises võistluses ülivõimu saavutamiseks meredel. Nagu Inglismaalgi, nii oli ka Saksamaal palju õitsvaid asumaid ja kaubateid kaitsta.

Ka Vahemere äärsed riigid, Prantsusmaa ja Itaalia, ei tahtnud maha jääda ja ehitäsid uusi sõjalaevu niipalju kui riigikassa seda vähegi lubas. Kauges Idas aga valmistus tõusev suurus — Jaapan — Inglismaa, Ameerika Ühisriikide ja Venemaa mõju Vaikse ookeani kallastelt välja tõrjuma.

Suur maailmasõda lõi Saksamaa ja Venemaa seniste konkurentide reast välja. Jäid järele riigid, kes ühiselt sõdinud keskriikide vastu ja sõja võitnud. Kuid sõjalaevade ehitamine kestis vahetpidamata edasi. Inglismaa, Ameerika Ühisriikide ja Jaapani huvid põrkavad Kauges Idas kokku ja nimetatud kolm riiki vajavad tugevat mereväge, olgu siis praeguse status quo alahoidmiseks või ka aktiivseks tegutsemiseks.

Kuid kaua ei suutnud riigid kanda seda koormat, mis iga aastaga ähvardas minna suuremaks. Avalik arvamine ja kartus uue sõja tekkimise pärast sundisid üles tõstma desarmeerimisküsimust ja ühes sellega loomulikult ka merejõudude piiramise ja vähendamise küsimust.

Novembri kuus 1921. a. astusid Ühisriikide presidendi Coolidge algatusel Washingtonis kokku merede valitsejad — Suur-Britannia, Ühisriigid, Jaapan, Prantsusmaa ja Itaalia, et merejõudude ehitamisele vastastikusel kokkuleppel tõmmata teatud piirid ja sel viisil lõpetada omavahelist võistlust, mis läks kulukaks ja oli hädaohuks maailmarahule. Konverents tegi tööd kolm kuud, võttis käsile kõige pealt suure laHINGULAEVAD, millest aga pärast kaugemale ei jõutudki.

1922. a. 6. veebruaril kirjutati alla n.n. „Washingtoni kokkuleppele“, mis maksmat pandi kümneks aastaks. Kokkuleppes määrati kindlaks suurimate sõjalaevade, üldreadnoughtide ja dreadnoughtide kogutonnaash: Suur-Britannial ja Põhja Am. Ühisriikidel mõlemal 525.000 tonni, Jaapanil — 315.000 tonni, Itaalia ja Prantsusmaal kumbalgi 175.000 tonni. Jõudude vahekorid kujunes seega — 5:5:3:1,66.

Uute dreadnoughtide suuruseks määrati 35.000 tonni, millest üle minna ei tohi, ja kahurite kaliibriks 16 tolli. Ristlejate kohta tegi konverents otsuseks, et uued ristlejad ei tohi olla suuremad kui 10.000 tonni ja nende kahurite kaliiber peab piirduma 8 tolliga. Väiksemaid laevaliike, kergeid ristlejaid, miinipaate ja allveepaate ei riivanud Washingtoni kokkulepe üldse.

Washingtoni kokkulepe oli Ühisriikide võit, sest ta võis võrdsena asuda senise „meredevalitseja“ Suur-Britannia kõrvale, ilma et see saaks oma laevastikku suurendada. Muidugi ei meeldinud Ühisriikide merejõudude suurendamine Inglismaale ja Jaapanile, kuid nad pidid sellega nõus olema sellel lihtsal põhjusel, et Ühisriigid, kuhu maailmasõja ajal kokku voolasid määratu suured varandused, üksi suudab ehitada ja üleval pidada kalleid dreadnoughte ja teisi suuremaid sõjalaevu, kuna Inglismaa ja Jaapan ei suudaks Ühisriikidega sammu pidada. Seetõttu oli kokkulepe ainukeseks võimaluseks piiri panna Ühisriikide sõjalaevastiku suurendamisele.

Väiksemate laevaliikide ehitamise alal kestis võistlus edasi. Kolm aastat hiljem

kutsuti suurriikide eneste algatusel Roomas kokku teine merejõudude vähendamise konverents, kuid see lõppes ilma kokkuleppele jõudmata. Ka hilisemad, Rahvasteliidu poolt tehtud katsed merejõudude piiramise küsimust üles tõsta läksid nurja, kuna ükski riik ei tahtnud loobuda väiksemate sõjalaevade ehitamisest. Viie aasta jooksul on suured mereriigid väiksemaid sõjalaevu suure õhinaga juure ehitanud, nimelt: Ameerika 120.000 tonni, Suur-Britannia 285.000 tonni ja Jaapan koguni 340.000 tonni, kui juure arvata ehitusel olevad ja tuleval aastal vette lastavad laevad.

Väikseid sõjalaevu on Ühisriikidel praegu võrdlemisi vähe, kuna pearõhku on pandud suuremate laevade ehitamisele. Ristlejaid 3000—10.000 tonnini, mis teenistuses ja ehitusel, on Ühisriikidel 15, kokku 125 tuhat tonni. Selle vastu on Suur-Britannial niisuguseid sõjalaevu 54, kokku 332.000 tonni ja Jaapanil 25, kokku 156.000 tonni. Prantsusmaal on suuri ristlejaid ainult 10. Kuid tema veegaluste paatide laevastik on suurem Inglismaa omast ja seda tahetakse veelgi suurendada. Ehitusel olevad ja parlamendi poolt juba lubatud laevad juure arvatult on Jaapanil allveepaate 68 tükki (üle 68.000 tonni), Ühisriikidel 59, Prantsusmaal 45 (üle 57.000 tonni), Suur-Britannial 45 (ainult 49.605 tonni) ja Itaalia 22 allveepaati.

Möödunud talvel pööras Ühisriikide president Coolidge üleskutsega kõigi nende riikide poole, kes Washingtoni konverentsist osa võtsid, uuesti kokku tulla ja jätkata Washingtoni konverentsi tööd, nimelt piirata ka väiksemate laevaliikide tonnaashi ja maksmat panna kindel jõudude vahekorid.

Kuna seekordsel konverentsil piirata tahetakse väiksemate sõjalaevade ehitamist, mida ehitada suudavad ka vaesemad riigid, lükkasid Prantsusmaa ja Itaalia kutse kohe tagasi. Nad seletasid, et merejõudude küsimus huvitab kõiki riike, kellel sõjalaevu, olemas ja seepärast ei võivat seda eraldada üldisest desarmeerimisküsimusest. Jaapan ja Suur-Britannia aga leidsid võimaliku olevat kutset vastu võtta ja 20. juunil algas Genfis kolme suure mereriigi konverents. Prantsusmaa ja Itaalia konverentsist ametlikult osa ei võta, vaid nende esitajad viibivad seal ainult „pealtkuulajatena“, et olla asjakärgust informeeritud. Loomulikult ei tunnista need riigid konverentsi otsusi eneste kohta maksvatteks.

Missugused on siis kolme merevalitseja soovid?

Põhja Ameerika Ühisriikide delegatsioon tegi konverentsi esimesel istungil ettepaneku, ristlejate, miinipaate ja allveepaatide kohta maksnud sama proportsioon, mis Washingtoni konverentsil maksnud pandi dreadnoughtide kohta, s.o. Inglismaa ja Ühisriigid võrdne arv ja Jaapanile kolm viiendikku sellest normist. Ühisriikidele on merejõudude niisugune normeerimine väga kasulik, sest nad on strateegiliselt kõige paremas seisukorras. Ühisriike sõja korral blokeerida on raske, vähemalt ei lõika see ära tooresainete juurevoolu, nagu see sünniks blokaadi puhul Inglismaaga. See tõttu võiksid Ühisriigid oma merejõud paisata peaaegu täies koosseisus vaenlase merejõudude vastu. Proportsiooni kindlaksmääramisel soovivad Ühisriigid endale õigust 25 suure ristleja pidamiseks.

Inglismaa tegi diplomaatliku malekäigu, et oma praegust üleolekut kuidagi alal hoida. Ühisriikide selge ja kategoorilisele ettepanekule seadis Inglise delegatsioon vastu rea kõrval-ettepanekuid. Inglismaa seisukoht on praegu üldiselt täbar. Washingtoni konverentsi ajal tegi Inglismaa ettepaneku allveepaatide ehitamist ja pidamist üldse ära keelata, kuna see olevat „mitteinimlik“ võitlusviis. Seekord tugenus Inglise ülivõim peaasjalikult suurtele lahingulaevadele. Nüüd, kui suurte sõjalaevade kohta proportsioon kindlaks määratud ja astutakse väiksemate laevade juure, tahab Inglismaa endas käes ülekaalu hoida väiksemate laevade suhtes.

Suur-Britannia ettepanekud, mis välja töötatud dominioonide heakskiitmisel, jälgivad kolme eesmärki: kindlaks määrata ristlejate ja miinipaate arv proportsioon iga riigi jaoks, kindlaks määrata ristlejate tonnaashi ja kahurite kaliibri maksimum ja suurendada sõjalaevade teenistusega, mis Washingtoni konverentsil kindlaks määrati 20 aasta peale, 26 aastani. Enne selle aja möödumist ei tohiks sõjalaeva uue vastu vahetada.

Igal Briti ettepanekul on kasulik külg. Üksuste arvulise proportsiooni kindlaksmääramisel oleks Inglismaa praegu võistlejatest ees ja alles aastate jooksul jõuaks Ühisriigid temale järele. Laevade tonnaashi ja kahurite kaliibri vähendamisega kaob vahe moodsa ristleja ja n.n. abirist-

leja vahel. Abiristlejateks on sõja ajal suuremad kaubalaevad, mis varustatud kahuritega. Kuna Briti kaubalaevastik on suurim maailmas, oléks abiristlejaid vajaduse korral miipalju kui tarvis ning väikse tonnaashiga ja väiksekaliibriliste kahuritega varustatud ristlejatest ei jääks nad valveteenistuses jne. kuigi palju maha. Laevade „eluea“ pikendamisel saaks Briti endale selleks ajaks kui Ühisriikide nüüd ehitatavad laevad veel hulk aastaid teenima peavad, täiesti uued ja tehnika viimase sõna järele ehitatud laevad.

Üldse nõuab Inglismaa endale õigust 70 ristleja pidamiseks. Maailmasõja algul oli Inglismaal 114 ristlejat, kuid siiski ei suudetud kaubalaevade liikumist kaitsta kallaletungide eest, sest Suur-Britannial on 80.000 miili kaubateid. Kui 10.000-tonniliste ristlejate arvu võimalikult vähendatakse ja Britile õigus jäetakse oma kaubateede kaitseks 70 ristlejat pidada, kohustub ta uusi ristlejaid enne mitte ehitama, kui Ühisriigid temale on järele jõudnud.

Ka Jaapan erilises seisukorras. 1921. aastast saadik on ta ehitanud suure hulga moodsaid väiksemaid sõjalaevu. Neid ei taha ta nüüd lammutama hakata. Jaapani moodsad miinipaadid ja allveelaevad on rannakaitse tugevaks toeks. Ristlejate küsimuses aga on Jaapan radiikaalsem teistest, sest ristlejate poolest on ta teistest taha jäänud. Seepärast nõudis Jaapani delegatsioon kategooriliselt, et ristlejate kogutonnaash kindlaks määrataks järgmises proportsioonis: 450.000:450.000:300.000 tonni. See tähendaks Inglismaa ja Ühisriikide ristlejate kogutonnaashi vähendamist 30 protsendi võrra. Suurte 10.000-tonniliste ristlejate suhtes nõuab Jaapan nende arvu kindlaksmääramist 10:10:7 (Suur-Britannia, Ühisriigid, Jaapan).

Niisuguse proportsiooni põhjendamiseks on Jaapanil kaaluvad argumendid: Jaapani rannad Vaikses ookeanis asuvad otse Ühisriikide sõjalaevastiku hoopide all. Teiseks on võistlejatel, Inglismaal ja Ühisriikidel tähtsad merebaasid. Jaapan juhib konverentsist osavõtjate tähelepanu sellele, et merejõudude piiramise küsimust harutades ei tule arvestada mitte ainult liikuvate üksustega — laevadega — vaid ka merebaasidega. Inglismaa Singapuri ja Ühisriikide Panama ja Haiti merebaasid aitavad sõja korral nende laevastikkudele tunduvalt kaasa.

Niisugused on kolme mereriigi soovid

ja seisukohad, mis üksteisest tublisti lahku lähevad. Ettepanekud anti komisjonidesse üksikasjalikuks kaalumiseks. Siin pidid konverentsist osavõtjad miinipaaside ja allveepaatide küsimuses vastastikuseid järeleandmisi tegema, et konverentsi mitte nurja ajada. Tehnilises komisjonis jõuti käesoleva kuu esimesel poolel kokkuleppele, mille põhjal miiniristlejate juhtlaevade suuruse ülemmääraks võeti 1850 tonni. Harilikud miiniristlejad ise ei tohi olla suuremad 1500 tonnist. Miiniristlejate kahurite kaliibri ülemmääraks määrati 5 tolli

ja laeva enda elueaks 15 aastat. Allveepaatide tonnaashi ülemmääraks kinnitati 1800 tonni. Nende kahurite kaliiber ei tohi tõusta üle 5 tolli.

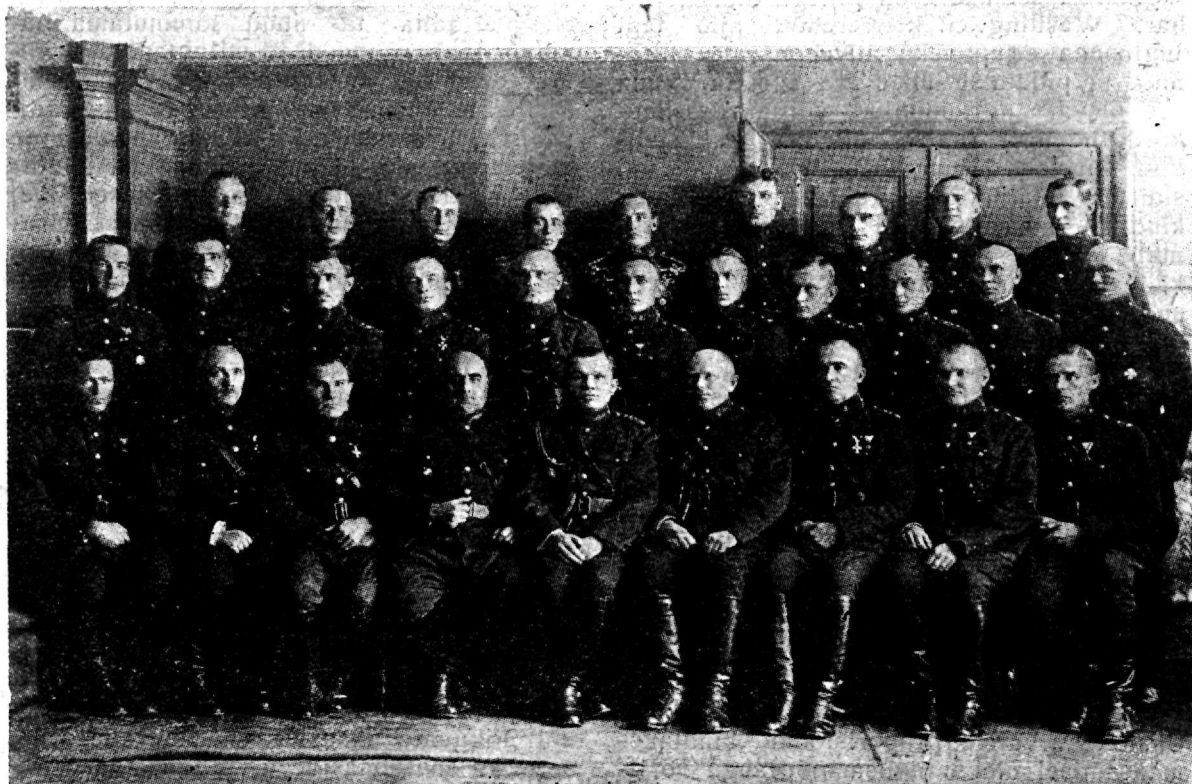
Kõige rohkem raskusi kokkuleppeks sünnitab ristlejate küsimus. Siin on Suurbritannial, kes nõuab harilikkudele ristlejatele tonnaashi ülemmääraks 7500 tonni ja kahurite kaliibri ülemmääraks 6 tolli, raske kokkuleppele jõuda Ühisriikidega, kes nõuavad õigust suuremate ristlejate pidamiseks. Kui palju vastastikuseid järeleandmisi tehakse, sellest oleneb konverentsi lõpulik kordaminek.

Kõrgema Sõjakooli 3. lend.

Lõpuaktus 16. juulil 1927.

3. lennu õppetöö viimaseks osaks oli 26. juunist 14. juulini s. a. Otepää, Võru ümbruses kindralstaabi ülema kindral J. Tõrvandi juhatusel korraldatud välisõit. Grupi juhtidena võtsid osa välisõidust kol. G. J o n s o n ja kol.-ltm. R. T o m-

berg. Välisõit (välisõit — katse) viidi läbi intersiivselt. Puhkamiseks oli vähe aega, vaevalt 4—5 tundi öö-päeva kohta. Töö oli nii organiseeritud, et vähese puhkeaja peale vaatamata väsimust ei tundud: iga õpilane oli hasantselt oma väikese osa

Istuvad (vasakult paremale): maj. Kasekamp, maj. Kool, maj. Tuisk, kol. Salf, kol. Rink, maj. Putmaker, kol. Lõhmus, maj. Balder, maj. Laurits. Teine rida: kpt. Vernik, kpt. Ein, maj. Külaots, maj. Laats, maj. Liibus, maj. Jansen, kol.-ltm. Borkmann, maj. Freimann, kpt. Jalajas, kpt. Kasemets, kpt. Krikmann. Kolmas rida: ltn. Reinhold, ltn. Riiberg, ltn. Soodla, kpt. Tombak, kpt. Bergmann, ltn. Tuvikene, ltn. Metstak, maj. Ahmann, ltn. Kudevita.

kallal suure üldülesande täitmisel. Koos ja üksmeelseft lahendusid ülesanne ülesande järele.

Juba Võrus viimase ülesande arutusel väljendas välisõidu juht rahulolekut välisõidu tagajärgede suhtes.

15. juulil astus kokku Sõjainistri käsikirjaga nr. 231 — 15. VI 27. määratud Kõrgema Sõjakooli õpilaste-ohvitseride õppetagajärgede hindamise komisjon, 16. juulil korraldati Ohvitseride Keskkasiinos lõpuaktus, millest osa võtsid sõjainister kindral N. Reek, kindralstaabi ülem kindral J. Tõrvand, 1., 2. lennu esitajad ja 3. lend.

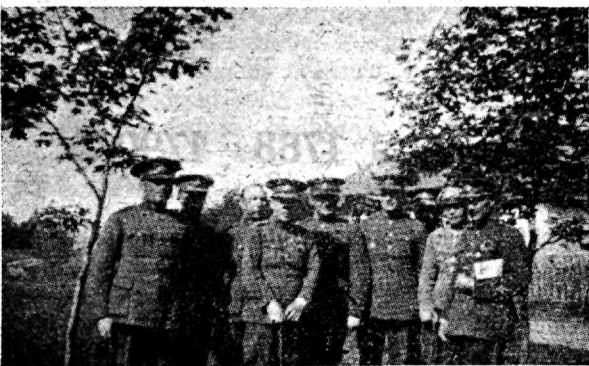
Aktuse algul kandis kindral Tõrvand ette sõjainistrilt kinnitatud õppetagajärgede hindamise komisjoni otsuse, mille

Väike peatus rännakul Otepääst Urvastesse.

põhjal loetakse Kõrgema Sõjakooli lõpetanuks 25 õpilast-ohvitseri.

Piduliku kõnega esines sõjainister kindral N. Reek. Mitte ainult sõjainistrina vaid Kõrgema Sõjakooli (end. Kindralstaabi Kursus) esimese ülemana, õpetajana ja ühena kooli reorganiseerija-

Kindralstaabi kolonel-leitnant R. Tomberg'i (X) grupp Urvastes.

Kindralstaabi kolonel G. Jonson'i (X) grupp Sõmerpalu mõisas. (Õpilaste keskel mõisavalitseja.)

test võis hra kindral oma kõne esimeses osas lähemalt peatuda etapidel, mis teinud Kõrgem Sõjakool kolme lennu kestel. Raskusi on olnud palju, kuid nad on võidetud. Kool on täitnud oma ülesande, andes juba hulgakese töölisti kindralstaabi tööks. Veel 1—2 lendu ja kaitsevägele tarvisminev staabi tööliste arv on käes. Neist jätkub siis ka selleks, et pidada riviiga kõige tihedamat kokkupuutumist staashide näol.

Kõige lähema ühenduse tarvidust riviiga rõhutas kindral eriti. Hra sõjainistri kõne teine osa oli saateõnaks tulevasse töösse vanemalt kindralstaabi ohvitserilt, väljendades järgmisi mõtteid:

Kool ei anna intelligentsi, vaid töömeetodi. Intelligents tuleb püsivast tööst üld- ja oma erialal. Tõsine ja raske töö on ees. Kindralstaap saab ülesandeid kõrgematelt instantsidelt ja esineb ise oma kavade ja ettepanekutega. Kuigi selles töös võib vahel juhtuda mõtete lahkumineku, võtab kindralstaap omaks juhi põhimõtted ja viib nad ellu kui omad. Tusk, opositsioon ja vaimlik lõtvus ei tohi siin avalduda.

Kindralstaabi töö on kollektiivne töö, nimeta töö. Üksik isik ei tohi siin ette tikkuda. Enesesalgamine töös, enese isiku tagasitõmbamine, on paremaid vourusi kindralstaabi töös. Kes teisiti tegutseb, see lõhub seda tööd.

Lõpuks soovib sõjainister kõigile kolmele lennule liituda töös, olla üksmeelsed. Karjerismil ei tohi olla haiget väljendust. Igaüks peab püüdma midagi tõsist korda saata, midagi tõsiselt olla, vaid mitte näituda. 3. lendu saatku meelekindlus, jõud ja püsivus töös isamaa nimel.

Lauldakse ühiselt riigihümni.

Kindral Tõrvand, soovides õnne kooli lõpetajatele, paneb ette hüüda kolmekordne elagu kindral Reek'ile kui Kõrgema Sõjakooli esimesele ülemale, reorganiseerijale ja praegusele kõrgemale juhile.

Sellega lõppes aktuse ametlik osa, millele järgnes sõjaministrilt korraldatud koosviibimine klaasi veini ja karastavate jookide juures.

Aktus jättis koosviibijatesse sügavalt südamliku mulje; see oli ilusaid samme meie kaitseväes edeneva usalduse ja üksmeele teel.

K.

Sõjainistri käsukiri nr. 301.

Tallinnas, 16. juulil 1927. a.
(Kindralstaap).

§ 1.

Kõrgema Sõjakooli lõpetasid järgmised ohvitserid, allpool loetletud tähestiku järjekorras:

a) Ohvitserid, kes astusid K.S.K. ettevalmistamiseks teenistusele Kindralstaabi kohtadel.

1. Kindralstaap — major AHMANN, Eduard; lõpet. rahuldavalt.
2. Sv. Üh. Õppeasutused — major BALDER, August; lõpet. rahuldavalt.
3. Ratsa rügement — kapten BERGMANN, Martin; lõpet. hästi.
4. Kindralstaap — kapten JALAJAS, Oskar; lõpet. rahuldavalt.
5. Sv. Üh. Õppeasut. — major KASEKAMP, August; lõpet. hästi.
6. Piirivalve val. — kapten KASEMETS, Gustav; lõpet. rahuldavalt.
7. 1. soomusrongide rügem. — kapten KRIK-MANN, Karl; lõpet. rahuldavalt.
8. 2. div. suurtükiv. — leitn. KUDEVITA, Aleks.; lõpet. rahuldavalt.
9. 7. jalaväe rüg. — major KÜLAOTS, Vassili; lõpet. rahuldavalt.

10. Piirivalve val. — major LAATS, Arthur; lõpet. rahuldavalt.
11. Kindralstaap — major LAURITS, Karl; lõpet. hästi.
12. Pioneeripataljon — leitn. METSTAK, Eduard; lõpet. rahuldavalt.
13. Sv. Üh. Õppeasut. — leitn. REINHOLD, Aleksander; lõpet. rahuldavalt.
14. 3. div. suurtükiv. — leitn. RIIBERG, Nikolai; lõpet. rahuldavalt.
15. 2. jalav. rügem. — leitn. SOODLA, Johannes; lõpet. hästi.
16. 3. div. staap — kapten TOMBACK, Rein; lõpet. rahuldavalt.
17. Kindralstaap — major TUIISK, Mart; lõpet. rahuldavalt.
18. Sv. Üh. Õppeasut. — leitn. TUVIKENE, Karl; lõpet. rahuldavalt.
19. Lennuväe rüg. — kapten VERNIK, Aleksander; lõpet. hästi.

b) Ohvitserid, kes komandeeritud K.S.K. kursuse läbivõtmiseks.

1. 1. div. suurtükiv. — kol.-lt. BORKMANN, Paul; lõpet. hästi.
2. Merikindlus — major FREIMANN, Karl; lõpet. rahuldavalt.
3. Sv. Üh. Õppeasut. — major JANSEN, Otto; lõpet. rahuldavalt.
4. 1. soomusr. rüg. — major KOOL, Karl; lõpet. hästi.
5. 2. jalav. rüg. — major LIIBUS, Eduard; lõpet. rahuldavalt.
6. Sv. Üh. Õppeasut. — kol.-lt. LÖHMUS, Anton; lõpet. rahuldavalt.

§ 2.

Kõrgema Sõjakooli õpilane kapten Evald EIN — 3. diviisi suurtükiväest lugeda Kõrgema Sõjakooli kursuse läbikuulanguks.

Õiendus: Minu käsukiri nr. 231, 1927. a.

N. Reek,
Kindralstaabi kindral-major,
Sõjainister.

Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790.

A. S. (Järg.)

See on umbkaudne seisukorra kirjeldus Eestimaal Rootsi-Vene sõja lahtipuhke eel. Vaatame nüüd lühidalt Rootsi püüdeid sõpru võita enne sõja algatamist ja ka sõja enda episoodide, et nende järele pöörduda Eesti oludele sõja kestes. — Katariina oli juba Prantsuse-Inglise koloniaal- ja meresõja ajal pahandanud inglasi niinimetatud neutraalsuse-deklaratsiooniga, mis kindlustas se-

nisest paremini erapooletute riikide kaubalaevastikkude liikimist.*) Selle deklaratsiooni tagajärjel Vene vastu tekkinud külmus ilmnas ka Rootsi-Vene sõja eelajal. Rootsi püüdis loomulikult seda kasutada ja Inglismaaga lähemat ühendust otsida, pealegi kui Inglismaal valitses tahe Vene saavu-

*) Liikimine = läbikäimine, liikumine.

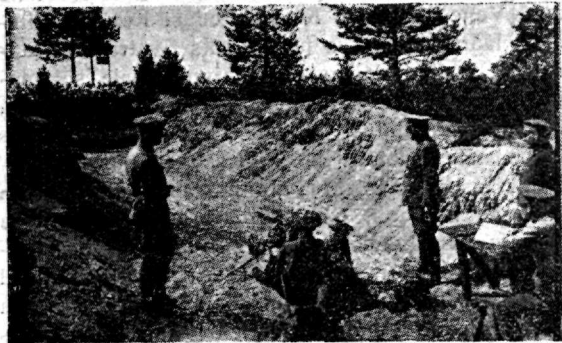
tusi Türgi ala suunas piirata. Vene ülivõimu kar-
tusel, juhul, kui Venē oma valdamisse peaks saama
suuremad alad Türgi riigi arvel, tegi eriti rahu-
tuks aga Preisi, kellele Vene kui lähedase riigi
võimu suurenemine tulevikus saatuslikeks kuju-
neda oleks võinud. Gustav III oli pannudki sõda
algades suuri lootusi Preisi toetuse peale. Nende
kokkulepete üle, mis ses suhtes Rootsi ja Preisi
vahel tehti, oleme kahjuks aga veel osalt teadma-
tuses, nagu A. Brückner, omaaegne Tartu pro-
fessor, omas käsitluses mainib. Huvitavat Rootsi
lootuste suhtes Preisi abi peale leidub aga Hra-
povitzky päevaraamatus. 16. juulil 1788., nii siis
varsti peale Kõrgesaare merelahingut (4. juulil),
kirjutab ta ses lahingus venelaste kätte vangi lan-
genud kuninga usaldusaluse krahv Wachtmeisteri
kohta, kes Moskvasse saadeti, et keisrinna poolt
vastavalt instrueeritud Moskva politseimeister Je-
ropkin temaga tutvust olevat teinud sihiga, Gustavi
kavatsusi teada saada, Keisrinna käsk täideti; juba
mõne päeva järele võidi teatada Peeterburi: ku-
ningal olnud kavatsus mitte varem Vene-Soomesse
sisse tungida, kui Preisi kuningas 10.000 mehega
üle Kuramaa Liivimaale tungib. Tõepoolest või-
digi näha Preisi ülalpidus Preisi-Vene vahelisele
rahule hädaohhtlikke sümptome: ta liitub Poolaga,
kus umbes seeaeg viimast katset päästa iseseis-
vust tehakse; ta teeb lõpu Taani interventsioo-
nile Rootsi suunas Vene kasuks, mis tulemusse
oleks võinud anda Göteborgi võtmise ja Gus-
tav III alandamise; ta toetab rahaga tõenäoliselt
rootslasi; ta ähvardab Liivimaad. Veel sügisel
1788, kui Gustav III aktiivsus seotud oli Soomes
ilmsikstulnud rahulolematusega sõjavägede seas,
mis lõpuks avaldus kuulsas „Anjala liidus“, nii-
viisi ajal, kus Vene vägede olukord juba mitmeti
paranenud oli, ka siis veel valitses hirm sõjaliste
operatsioonide lahtipuhkemise võimalikkuse üle
Preisi-Vene vahel. Saksa keisri saadik Peeter-
buris Cobenzl sai teate, et Preisil olevat kayat-
sus 13.000 mehega Rootsi-Pommeri, 30.000 mehe-
ga Holsteini ja 60.000 mehega Liivimaale sisse
tungida. Viimane arv vastab ka Wachtmeisteri
andmetele. Ja mida tagajärjerikkamalt ja ägeda-
malt seeaegne Preisi välispoliitiker, avantürist-
liku kuulsusega Lucchesini Poolas tegutses, seda
vaenulikumaks muutus õhkkond Preisi ja Vene
koja vahel. Kuid siiski ei tule sõda, rahunevad
äritatud meeled ja sõjahädaohkti Preisi poolt
möödub, et veel vaid kord sõja kestusel esile
tulla. Sellest on kõnet veel allpool. Meie lähtu-
me nüüd aga Rootsi-Vene sõja sündmuste lühike-
sele ülevaatele.

Sõja algatamiseks sünnib otsustav samm 22.
mail 1788, kus Rootsi riiginõukogu, kuninga soo-
videle vastu tulles, väe ja laevastiku sõjavaru-
mise kinnitas. Järgmisel päeval anti Vene saa-
dikule Stokholmis, Rasumovskile käsk, linn 8 päe-
va jooksul maha jätta. 12. juulil lõpuks anti üle

Peeterburis Rootsi ultimaatum, milles Gustav muu
seas nõudis, et keisrinna annaks tagasi Rootsile
kogu Vene-Soome ja Karjala, edasi Kexholmi lin-
na ja lääni; tulevikus pidi piiriks Systra jõgi jää-
ma. Katariina vastas ultimaatumi peale sõjama-
nifestiga. Vähe hiljem, 23. juulil, järgnes ka
Rootsi sõjakuulutus. Soome vägi koostus umbes
15.000 maaväelasest ja 2000 skääride-laevastiku-
flotilli madrustest. Maaväe hulgas, mis osalt ka
ratsaväe näol oli, viibisid 3000 uut nekrutiit ja
4000 tagavaraväelast. Suurem hulk väge kooni-
dati kindralmajor Karl Gustav Armfeldti juhatusel
Elimä kihelkonda Kymmenejõe laagrissa, kuna
Savo brigaad ooberst Hastfehri juh. aset võttis
Mikkeli juures. 9. juunil sõitis Rootsist välja lae-
vastik 5000—6000 madrustega ja 3800 maaväela-
sega Gustav III venna, Södermanlandi hertsog
Karli juhatusel ja saabus 28. juunil Hangösse.
Kaks nädalat hiljem jättis kuningas pealinna ja
maandus 2. juulil 85 sõidukist ja 2000—3000 mad-
rusest koosneval laevastikul ühes 9000 mehelise
maandumisväega Helsingis. Nii moodustas Soo-
me kogunud vägi koos hilisemate lisandussalka-
dega umbes 44.000 väehulga.

Operatsioonid algasid ooberst Hastfehri aktsi-
ooniga Nyslotti vastu 2. juulil. Et puudus piira-
miseks vajalik kahurvägi, otsustati piiratud
blokeerimise ja näljutamise abil kapituleerimisele
sundida. 17. juulil oli kokkupõrge vaenulikkude
laevastikkude vahel Kõrgesaare juures, mis roots-
lastele, ehkki aurikkaks, kuid siiski kaotusega
võrdseks osutus, sest kavatsetud Kronstadi pur-
jetamisest ei võinud juttugi olla ja laevastik pöö-
rus saadud vigastuste parandamiseks Suomen-
linna tagasi. Samal ajal marssisid kaks rootsi
väesalka üle piiri: üks 1100-meheline ooberst
Gustav Armfeldti — truuima kuninga pooldaja —
juhatusel peatus Summa juures, 7 versta Hami-
nast eemal, kuna teine 4000-meheline kindral Karl
Gustav Armfeldti juhatusel 4 versta Hamina-
st, enam põhjapoolse, Hussulasse oma laagri üles löi.
Siin asus ka kuningas. Kuningas pidas tarvilikuks
ära oodata veel 6000 mehe kindral Siegrothi juh.
saabumist, et siis Haminat täiesti ümber piirata.
Järsku otsustas Gustav loobuda nõrga Hamina
kindluse võtmisest, nähtavasti oma teadmatuse ja
otsustamatuse, osalt aga ka vägedes endis ilmunud
olukorra tõttu. Sellega polnud rahul oppositsi-
oonsed ohvitserid; nähti, et Vene rahusoovide
vastu oli alustatud seadusevastast pealetungisõda.
Õige vastupanukolle oli Hussula-väes, kus nime-
kamad vastasrinna juhid olid ooberst Hästesko,
obristid Montgomery ja v. Otter j. t. Araütlemine
Hamina võtmisest muutis meeled aga eriti
ärevaks, sest seetõttu näis sõda otse sihita ole-
vat. Sel mõjul tekib n. n. „Anjala liit“, ohvitse-
ride ühendus, kus silmapaistvad Jägerhorn, Klick,
Ladau, Klingspor. Ka vana kindral Armfelt osati
liitu kaasa tõmmata. Liit seadis sihiks endale

Allohviteride kool Pääskilä laagris.

Laskmine kuulipildujaist.

rahuläbirääkimiste mõjutamist vaenutsevate riikide vahel, pealuseks võeti aga Soome iseseisvuse mõte. Saadeti tuntud „Liikala-noot“ keisrinnale, kes teatavasti on annudki lootust Soome autonoomiaks. Igatahes on aga liidu katsed ebaõnnestunud, tähtsamad tegelased karistatakse. Ei ole võimalus siin lähemalt jälgida meeolu sõjaväes, olgu mainitud vaid sõjakronoloogilised andmed. Augustis saab hertsog Karl kuningalt väejuhatuse endale. Suuremaid operatsioone ei järgne ja vägi läheb talvekorterisse. Vaatamata ohvitseride seas valitsenud opositsioonivaimu peale oli Soome rahvas Rootstile täiesti lojaalne, ja 1788./89. a. talvel võib märgata isegi üldisemat isamaalist vaimustust kodumaa kaitsmiseks. Rohked kihelkonnad kuulutasid end valmis maakaitset andma. Turu kodanikud ohverdasid raha sõjaväerustuseks ja väe moonastamiseks. Maapealikud korraldasid piiripealset kaitset. Juba sügisel on siin valvuriteks olnud talupoegade patrulle. Hiljem korraldasid talupoegade salke enam sõjalise distsipliini järele ohvitserid. Moodustati küttide ja talupoegade eriväeosi maakaitseks. Ka põhjapoolsed kihelkonnad Kemi ja Kuusamo olid valmis 104 meest andma.

Maa sõjaliste ülemuste poolt püüti võimalikku teha kaitseks. Juba 1788. a. suvel ilmnis, kui võrra tähtis on omada Hangö maanina omas käes, sest sellest olenes ka mitmeti Soome ja Rootsi vahelise mereliikumise edukus; see kannataski siin jaamatseva venelaste laevastiku läbi. Selle tõttu otsustati juba 1788 sügisel Hangö maanina kindlustada. Aprillis 1789 algas peidetud pataride ehitamine neljale Hangö maanina jutres asuvale kaljusaarele. Töö edenes jõudsasti major Kiertingi juhatusel ja sai juba juunis valmis. Ehitaja ise sai merekindluse esimeseks komandandiks. Kindlus oli relvastatud 40 kahuriga. Savos kindlustati Puumalasundi ja ehitati väike kahurpaatide flotill, mis opereerima pidi Saima

veestikus. Savo küttidekorpus täiendati 400 mehega. Juba detsembris 1788 tõendab ülemjuhataja hertsog Karli järglane, kindral Mejerfelt, et vägi kuningat ja isamaad ei jäta hädas.

Ka 1789. a. olid Soomes asuvad väed jaotatud kahte ossa. Nende vastu tegutses vene kindral Michelson 7—8000 mehega. Selle aasta sõjategevusest võiks mainida kuulsamana Rootsi esimest tõsist võitu peale Põhja sõda, Porrassalmi lahingut, kus brigaadiülem v. Stedinzki juhatusel soomlased 24 tundi umbes kümnekorda tugevama venelasele vastu panid, nii et venelased viimaks 900 mehe kaotusega tagasi pidid tõmbuma. Savo vabanes selle võidu läbi Vene haarangust. Peavägi avas ise offensiivi Vene-Soome suunas, kuid ikkagi oldi sunnitud kõik saavutatud siin aasta lõpul ära andma. — Kuigi kuningas 1790. a. peajoonis merel opereerida kavatses, algas aasta maavägede võiduka pealetungiga Vene seisukohale Partakoski ja Kärnakoski juures; õnne oli rootslastel ja soomlastel ka defensiivis. Kymmenejõel venelaste kätte langenud Anjola laager võeti hiljem jälle tagasi. Hiljem jädi ära ootama sõja sündmustekäiku merel. Allpool käsitame veel lähemalt Rootsi ja Vene laevastikkude kokkupõrget Tallinna lahes, siin olgu mainitud teised lahingud ja Rootsi laevastikkude liikimine Soome lahes. 15. mail löödi üks osa Vene skääride laevastikust Hamina juures rootslaste poolt. Hamina kindluse võtt pommitamise kaudu merelt ebaõnnestus aga. Viimase asjaolu tõttu muutus ka Rootsi laevastiku liikumine edasi ida suunas õige kardetavaks, kuid vaatamata selle peale tuli viimane, kuningas kaasas, kuni Björkö-sundini Viiburi lahe ida suus; siia käsutati ka sõjalaevastik. Siin märgati laevastikke tugeva Vene laevastiku poolt, ja kui ebaõnnestus ka läbimurdmise-katse kindlustatud Frongsundi juurest Viiburisse, ei jäänd rootslastel muud üle, kui omale tagasi teed teha. Suudetigi pääseda, suhteliselt küll mitte väikeste kaotustega (umbes 5000 meest kaotasid sel puhul Rootsi laevastikud, s. o. umbes kolmandik meeskondade kogusummast). Suomenlinna pöördus siiski ainult sõjalaevastik ja jäi siia sõja lõpuni, kuna skääride laevastik, vaatamata kaotuste peale, omale seisukohaks positsiooni Svenskundi juures võttis; siin 9. juulil veelkord venelaste poolt haaratud, said rootslased hiilgava võidu, hävitades pea täiesti Vene skääride flotilli ja saades viimase meeskonnast vangidena 6500 meest; surma ja haavata sai venelasi umbes 3000. Nende asjaolude, mõlemil pool vahelduvate võitude ja kaotuste tõttu, sooviti ka mõlemil sõdival poolel rahu. See tehtigi 14. augustil Däräläs, kus juures ennesõjaaegne piir maksvaks jäi. See status quo ante bellum tingimusega lõpenud sõda jättis täitmata kõik tema peale Gustavi poolt pandud lootused. (Järgneb.)

Võnnu lahing ja läbirääkimised Landeswehriiga Läti sõjakirjanduse valgustusel.

Võnnu lahingu aastapäeva puhul 22. juunil s. a. ilmus „Läti Sõduris“ selle lahingu kirjeldus kolonel-leitnant Liepin'i sulest. Autor püüab kirjeldada lahingut võrdlemisi õiglaselt ja üksikasjaliselt. Eesti väeosade kirjeldus läheb ühte major Masing'i sulest Läti ja Poola sõjakirjanduses ilmunud Võnnu lahingu kirjeldusega. Meid võiks huvitada vaid Läti väeosade tegevuse kirjeldus, sest see on pärit Läti allikatest ja ei lähe just alati kokku andmetega, mis meil olemas.

Kolonel-leitnant Liepin'i järele oli Landeswehri vastu Läti väeosi: Vidriši all Lemsalu komandant 40—50 sõduriga, Roopa alevis — komandandi komando ja Läti üksik eskadron — 2 ohvitseri, 30 jalaväelast ja 50 ratsaväelast, Tukkur — Uus-Ronneburgi joonel — 2. Võnnu rügement — 40 ohvitseri, 1400 sõdurit, 25—35 ratsaväelast, 4 kerget ja 2 rasket suurtükki. Kokku 43 ohvitseri, 1550 sõdurit, 4 kerget ja 2 rasket suurtükki.

21. ja 22. juuni lahingut, millest Läti Võnnu rügement osa võttis, kirjeldab Liepin järgmiselt:

21. juuni esimestel tundidel tuli teade Võnnu rügemendi, et vaenlane kontsentreerub Bite—Virskuni rajoonis. Rügemendi ülem andis käsu suurtükiväele avada tule. Vähe hiljem tungis vaenlane Võnnu rügemendi 1. pataljoni vasaku tiiva ja Eesti 3. rügemendi 9. kompanii vahele, mis seisis Varna talus. Eesti 3. rügemendi 9. kompanii taganes talust välja. Võnnu rügemendi 1. pataljon asus vastulöögile ja seadis endise seisukorra jalule.

Samal ajal tungis üks Landeswehri kolonn raske kahurväe toetusel Võnnu rügemendi 3. pataljoni peale Spelgu ja Valu talude rajoonis. See löödi tagasi. Kell 9 tungis peale vaenlane Loode jaama ja Uue-Ronneburgi suunas. Eriliselt vihaseks tungis vaenlane Tukkur talu peale, kus asus 12. kompanii. Läti patareid ja Eesti soomusrongide tule ning juure toodud reservide abil likvideeriti see kallaletung.

Peale ebaedu raudtee rajoonis tungis vaenlane kell 10 uuesti Varna talu juures Võnnu rügemendi 1. pataljoni ja Eesti 3. rügemendi vahele. Võnnu rügemendi 1. pataljon ei suutnud kallaletungi kinni pidada, sest vaenlast toetas raske kahurväe tuli. 1. pataljoni taganes Uue-Ronneburgi suunas.

Samal ajal tungis vaenlane Eesti 3. rügemendi kallale Vesselauska juures. Ka eestlased taganesid.

Peale taganemist Rauna jõe kaldalt asus Võnnu rügemendi 1. pataljon Baltvilku — Grusdu rajooni ja Eesti 3. rügement Shmurge—Meisli—Ronneburgi õpetajamõisa juurde. Võnnu rügemendi 1. pataljoni taganemine tõi kaasa ka teiste osade taganemise, väljaarvatud Eesti soomusrongid, mis püüsid endiselt.

Landeswehri vallutas Uue-Ronneburgi ja tungis põhjapoole. Tomena talu juures jagunes Landeswehri kaheks osaks. Üks kolonn tungis Lindenhofi mõisa ja teine kolonn liikus Skangali ja Sturte (Stützenhof) mõisa peale. Võnnu rügement ja soomusrongid sattusid raskesse seisukorda. Vaenlasele avanes võimalus neid ära lõigata. See olekski korda läinud, kui mitte kõige kriitilisemal silmapilgul, umbes kell 11 ei oleks jõudnud kohale Eesti ülemjuhataja poolt saadetud reservid: Kuperjanovi ja Kalevi Maleva pataljonid. Need asusid kohe vastukallaletungile ja vallutasid soodsas positsioonis Lindenhofi kõrtsi ja veski juures. See parandas tuntavalt rinde seisukorda. Eesti partisaanidest paremale asus uuesti positsioonile Võnnu rügemendi 3. pataljon ja partisaanide vasakule tiivale Sekuli—Silamati juurde Võnnu rügemendi 5. ja 6. kompanii. Ülejäänud Võnnu rügemendi osadest puudusid igasugused teated.

Keskpäeval jõudsid Võnnu rügemendi staabi teated, et Landeswehri Malmede kolonn on juba Skangali mõisas ja ta eelosas Zikati ja Tambe talude juures Smilteni suunas. Võnnu rügemendi luurajad tõid uusi teateid, et vaenlase osad liiguvad Sturte mõisa ja Mure mõisa suunas. Üksikuid Landeswehri luureosi oli nähtud Volmari maanteel seljataga. Eesti soomusrongid asusid hädaohtliku koha kaitseks. Kalevi Maleva koos Võnnu rügemendi 5. ja 6. kompaniiga, toetatud Võnnu rügemendi patareist, asus vastukallaletungile Behrse kõrtsi suunas. Peale rasket võitlust Lizite talu juures taganes Landeswehri Obuli talu suunas.

Landeswehri osi, mis oli jõudnud Sturte mõisani, oli võimalik likvideerida ainult energilise vastukallaletungiga. Selleks oli valmis 21. juunil Volmarisse jõudnud 1. Eesti rügemendi 2. pataljon, Eesti kitsaroomaliste soomusrongide dessant ja kaks soomusautot.

22. juunil said Eesti-Läti väeosad käsu üldiseks vastukallaletungiks. Öösel asusid väeosad vastukallaletungi lähtekohtadele. Kell 4 hommikul avati äge suurtükiväe Behrse kõrtsi ja Skangali peale. Peale suurtükiväe ettevalmistust tungisid Kalevi Maleva, 2. soomusrongi dessant ja Võnnu rügemendi 2. pataljon vaenlase kallale. Kell 5.45 vallutati Behrse kõrts. 15 minutit hiljem vallutati Skangali. Vaenlane taganes kiirelt Uue-Ronneburgi suunas.

Kell 7 ilmus Volmari teele veel kord vaenlase osa, mis avas tule Jaunzemi talu peale, kus asus Võnnu rügemendi staap. Kuid varsti taganes vaenlane Uue-Ronneburgi suunas Eesti 1. rügemendi 2. pataljoni eest, mis liikus läbi Mure mõisa.

Peale Skangali vallutamist liikusid Eesti-Läti

osad Sturte ja Uue-Ronneburgi suunas. Eesti 1. rügemendi 2. pataljon marssis Sturte järve juurest üle soo ja tungis Sturte mõisa. Kell 14 vallutati Sturte mõisa teedesõlm.

Vasakul tiival Eesti 3. rügement ja Võnnu rügemendi 1. pataljon löid tagasi mitu vaenlase kallaletungi ja tungisid ise vaenlase kallale. Landeswehri ebaedu Sturte mõisa juures kohutas ta lõplikult. Algas taganemine. Seda kiirustas veel rohkem asjaolu, et pealetungijad ähvardasid vaenlase haaramist. Vaenlase taganemine muutus varsti paaniliseks põgenemiseks.

22. juuni õhtul likvideeriti lõplikult läbimurre Uue-Ronneburgi ja Sturte mõisa all.

Huvitav on veel läbirääkimiste kirjeldus, mis peeti tol ajal, kui Eesti väed seisid Riia all.

„1. juulil pidi algama üldine kallaletung ja Riia vallutamine. Selle sündmuse eelõhtul 30. juunil oli Liibavis Inglise kindrali Berti juhatusel nõupidamine, kus harutati võimalusi, kuidas lõpetada vaeralamist. Inglise ja Ameerika esitajad olid saanud juba varemalt ultimaatumi kindral v.-der Goltz'ile nõudmisega, et ta Riiaast lahkuks. Kuid v. der Goltz ei pannud seda tähelegi, kuni oli sunnitud seda tegema Eesti ja Põhja-Läti vägede sunnil. Liitlaste esitajad avaldasid kartust, et kui Riia linna vallutavad eestlased ja võidust joovastatud sõdurid lubavad linnas omavoli, siis võib see hiljem kutsuda esile arusaamatusi Eesti ja Läti vahel. Ka puudus tagatis, et eestlased peale Riia okupeerimist nii kiirelt sellest jälle lahkuks. Arvestades sellega, liitlaste esitajad otsustasid sobitada rahu tingimustel, et eestlased jääks Jägeli juonele ja sakslased taganeks Olai positsioonidele. Neutraal ribasse, mõlemate vahele, asuks kolonel Ballodi ja vürst Lieveni väed, mis ei võtnud osa võitlustest eestlaste vastu.

Läbirääkimiste pidamise vaenuliste poolte vahel võttis oma peale prantsuse kolonel Du Parquet. Ka Inglise ja Ameerika esitajad volitasid teda selleks omalt poolt.

1. juulil kell 13.30 sõitis Du Parquet Riiga ja läks von der Goltz'i staapi. Peale lühikest läbirääkimist teatas v. der Goltz, et ta on nõus alustama läbirääkimisi rahu asjus järgmistel tingimustel:

Läti väeosad jäävad senistele positsioonidele Koiva jõesuust kuni Kirholmioni. Eesti väeosad tõmbuvad tagasi St. Mathäi—Hintsenbergi—Jungfernhofi (Düüna jõel) juonele. Need tingimused ei olnud liitlastele vastuvõetavad. Peale suuri väitelusi jõuti kokkuleppele järgmiselt: Saksa väeosad evakueerivad viibimata Düüna jõe parempoolse kalda. Riia linna võtavad oma alla kolonel Ballod'i ja vürst Lieveni väeosad ja Landeswehr, kust eraldatakse välja kõik Saksa sõdurid. Kindral Goltz jätab Riiga ühe salga sõjamaaterjalide evakueerimiseks. Viimane tegutseb liitlaste kontrolli all. Materjali evakueerimine peab

lõppema kahe nädala jooksul. Eesti väeosa ei tohi praegusest joonest edasi liikuda. Kuni rahutegemiseni lõpetatakse igasugune tulevahetus.

Nende tingimuste alusel volitas v. der Goltz Du Parquet'd pidama läbirääkimisi eestlastega.

Umbes kell 16 ilmus Du Parquet, kahe saksa sõduri saatel, läks üle Jägeli silla eestlaste poole. Eestlased saatsid ta Segevoldi Eesti 3. diviisi ülemale kindral Pöder'i juure.

Kindral Pöder deklareeris, et temal on instruktsioonid Eesti ülemjuhatajalt kindral Laidoner'ilt, neist tema ei saa taganeda ja nende sisu on:

„Eestlased ei sõlmi ühtegi lepingut ei kindral Goltz'iga, ei Landeswehri juhatajaga, vaid ainult Läti peaministri Ulmanis'ega või tema volinikkudega. Sakslastel ja landeswehrlastel tuleb taganeda endistele vene 1916. aasta positsioonidele. Riia evakueerimine peab sündima 24 tunni jooksul peale vaherahu allakirjutamist. Sakslased võivad jätta Riiga ühe salga sõjamaaterjalide evakueerimiseks. See peab lõpetama oma töö kahe nädala jooksul, lugedes lepingu allakirjutamise päevast. Riia linna võtavad oma alla Põhja-Läti väeosad, vürst Lieveni väeosad ja 1 Eesti pataljon. Ülejäänud Eesti väeosad jäävad endistele seisukohtadele lahingvalmis, juhuseks, kui sakslased püüaks uuesti vallutada Riia. Eesti pataljon lahku Riiaast, kui Ulmanis'e valitsus deklareerib, et ta suudab korda hoida Riias selle väeosa abita. Eesti väeosad lahkuvad Lätiist siis, kui Ulmanis'e valitsus teatab, et ta suudab Liivimaal korda alal hoida Eesti abita. Viimase paragrahvi alla ei kuulu need Eesti väeosad Võnnu juures, mis moodustavad enesest Eesti vägede reservi enamlaste rinde jaoks. Need reservid lahkuvad siis, kui Ulmanis'e valitsus teatab, et ta suudab hoida enamlaste rinnet oma jõududega ja Balti sakste abita, Jakobstadtist kuni Seidenetsini. Eesti ohvitseride delegatsioon, koos liitlaste esitajatega valvab sakslaste ja Landeswehri evakuatsiooni. Venelased võivad jääda Riiga ehk kui soovivad, siis võivad minna läbi Eesti Petrogradi alla.“

Du Parquet deklareeris, et liitlased ei ole nõus sarnaste tingimustega ja et liitlased ei luba Eesti väeosadel minna Riia linna. Du Parquet lubas kõigest sellest teatada liitlaste saatkondade esimehele kindral Gough'ile. Ta lahkus tagasi Riiga.

Läbirääkimiste kestvus oli aga rinne liikunud tublisti ettepoole. Vaenlane oli surutud juba Jägeli sildade taha.

2. juuli õhtul algasid liitlaste vahetalitusel Strasdu mõisas uued läbirääkimised eestlaste ja sakslaste vahel. Läbirääkimised kestsid kaua ja olid aegedad. Kumbki pool ei leppinud. 2 korda katkestati läbirääkimisi; esimest korda lõpetasid läbirääkimised sakslased ja teist korda eestlased. Lõpuks 3. juulil kell 3.30 kirjutati alla leping, mille põhjal lõppes sõda eestlaste ja sakslaste vahel.

Mg.

ja surmasaanud lennuväelaste mälestuseks peab õp. Hanson. Surnuaial on rivistatud spaleeridesse rühm ajateenijaid lennuväelasi. Õhus tiirleb lennukite rivi.

Aastapäeva pidustustel on seega lõpp;

lennuväelaste pere valgub laiali, et õhtu-poolikut väikestes kogudes ja üksikult vaikselt mööda saata — seisab ju otsekohe igapäevane rühkiv töö ees.

H. J.

Sport kaitseväes.

SPORTLINE TEGEVUS I-SES JALAVÄE RÜGEMENDIS.

Käesoleval hooajal on rügemendis ära peetud järgmised võistlused ja spordipidud:

24. aprillil 8 km rännak rakmetes murdmaastikul (individuaalne). Osavõtjaid 49 kaitseväelast. Esimesena tuli kohale kapral Archipov, ajaga 40 min. 58 sek.

Kümpele kohale tulijale jagati auhinnad.

11. juunil — Teatejooks rakmetes 5 × 800 kompaniide vaheline, rändauhinna peale. Osavõtjaid 12 meeskonda. Võitjaks tuli 3-nda kompanii meeskond ajaga 14 min. 58,8 sek.

11. juunil — Teatejooks rakmetes liivakotiga 3 × 100. Osavõtjaid 12 meeskonda. Esimesele kohale tuli 3. kompanii, ajaga 1 min. 7,8 sek.

19. juunil korraldas rügement spordipeo, mille kavas võimlemine, prantsusvabavõitlus tää-kidega, ratsasport, ratsa- ja jalaväe jao rünnakute demonstratsioonid.

25. ja 26. juunil peeti linna spordiväljal suuremad rügemendi sisemised spordivõistlused kerge-spordi ja sõjaväe numbrites. Osavõtjaid 165 kaitseväelast.

Võistlejad liikusid Hermanni kindlusest orkestri saatel läbi linna platsile, kus rügemendiülema kolonel Pulk avas võistlused.

Võistluste tulemused:

100 m. jooks A klass:

I koht veltveebel Kukk, Karl, aeg 12 sek.

II koht reamees Vitsut, Konstantin, aeg 12,1 s.

III koht v. a. o. Grünvald, Eduard, aeg 12,1 sek.

100 m. jooks B klass:

I koht rms. Võrgi, Alfred, aeg 12,8 sek.

II koht rms. Karp, Karl, aeg 12,8 sek.

III koht kprl. Arbet, Hugo, aeg 12,8 sek.

400 m. jooks A klass:

I koht rms. Vitsut, Konstantin, aeg 57,2 sek.

II koht n. a. o. Kask, Aleksander, aeg 58,1 sek.

B klass:

I koht rms. Võrgi, Alfred, aeg 57 sek.

II koht kprl. Arbet, Hugo, aeg 59 sek.

1000 m jooks A klass:

I koht rms. Shashkin, Hugo, aeg 2 min. 56,4.

II koht rms. Vitsut, Konstantin, aeg 2 min. 57,4.

B klass:

I koht rms. Võrgi, Alfred, aeg 3 min. 1,5 sek.

II koht rms. Erin, Johannes, aeg 3 min. 2,6 s.

5000 m jooks A klass:

I koht n. a. o. Kask, Aleksander, aeg 17,06,6.

II koht kprl. Archipov, Nikolai, aeg 17,08,8.

B klass:

I koht rms. Erin, Johannes, aeg 18,52,8.

110 m tõkkejooks A klass:

I koht rms. Vitsut, Konstantin, aeg 20,5.

II koht veltv. Kukk, Karl, aeg 20,8.

B klass:

I koht kprl. Arbet, Hugo, aeg 21,5.

Kaugushüpe hooga A klass:

I koht n. leitn. Kommusaar, Otto, kaugus 5,45.

II koht rms. Vitsut, Konstantin, kaugus 5,39.

III koht veltv. Kukk, Karl, kaugus 5,34.

B klass:

I koht s. n. a. o. Rost, Paul, kaugus 5,23.

Kõrgushüpe hooga A klass:

I koht veltv. Raukyl, Valter, kõrgus 150.

II koht n. leitn. Kommusaar, Otto, kõrgus 150.

III koht v. a. o. Kriinal, Ernst, kõrgus 150.

B klass:

I koht noor Koel, Anton, kõrgus 150.

Kolmikhüpe hooga:

I koht s. n. a. o. Rost, Paul, kaugus 10,92.

Teivashüpe:

I koht n. leitn. Kommusaar, Otto, kõrgus 2,60.

Kuulitõuge tugevama käega A klass:

I koht n. leitn. Veltmann, Valter, kaugus 12,49.

II koht v. a. o. Grünvald, Eduard, kaugus 12,40.

B klass:

I koht s. n. a. o. Rost, Paul, kaugus 13,59.

II koht rms. Liivar, Leopold, kaugus 12,50.

Kettaheitmine A klass:

I koht v. a. o. Grünvald, Eduard, kaugus 33,80.

B klass:

I koht s. n. a. o. Rost, Paul, kaugus 29,3.

Odaheitmine A klass:

I koht n. leitn. Kommusaar, Otto, kaugus 42,68.

B klass:

I koht rms. Võrgi, Alfred, kaugus 33,68.

Granaadiviske:

I koht rms. Paju, Andrei, kaugus 59,58.

II koht noor Truuvärt, Johan, kaugus 59,40.

III koht rms. Koppel, Julius, kaugus 56,60.

Sõjaväe viievõistlus (alad: 60 m liivakoti kandmine ja laskmine 150 m pealt, granaadi kaugusviske, 200 m takistusjooks, kaugushüpe teibaga ja 5 km rännak):

I koht rms. Koppel, Julius, punkte 38.

II koht v. a. o. Kiigemägi, Eduard, punkte 37.

III koht n. a. o. Kask, Aleksander, punkte 35.

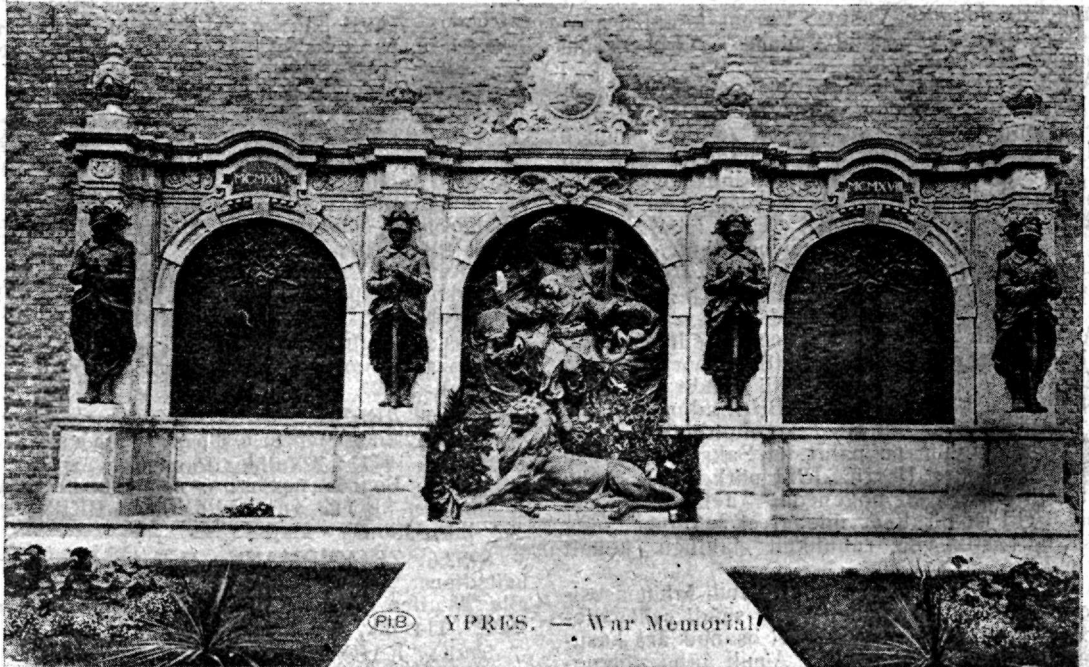
Salkjooks rakmetes laskurjagude vaheline 2 km peale:

I koht 7. kompanii, punkte 242.

II koht 3. klpl. komp., punkte 278.

III koht 2. komp., punkte 296.

O. P.

Ilmasõjas langenute mälestussammas Ypres'is, Belgias.

Sõjakirjandust.

„Ypres“.

Ypres'i linna Syndicat d'Initiative president hra Nestor Angloo on saatnud „Sõduritoimetusele“ tutvunemiseks 62-lhk. raamatu Ypres'i üle. Raamat toob ülevaate Ypres'i ajaloo, alates VIII sajandist, lõpetades 1918. aastaga, prantsuse-, flaami- ja ingliskeeles. Peale selle leidub raamatus 10 ajaloolisi sündmusi käsitlevate kunstiteoste reproduktiooni ning Ypres'i linna hümn (1383.—1683. a. a.).

Ypres (Yper) asub Belgias, väikse Yperlõe jõe ääres, 10-km. kaugusel Kemmelimäest, mille juures löödi Ilmasõja aegemaid lahinguid. Enne Ilmasõda oli Ypres üks ilusamaid Flaami linnasid, 18.500 elanikuga. VIII sajandil asus praeguse linna asukohal kindlus ja X sajandil hakati sinna linna ehitama, milles hiljemini asus Lõuna-Flandria kuninganna. Tol ajal oli linnas 200 tuh. elanikku.

Ilmasõja ajal, 7. oktoobril 1914. a. vallutasid saksa väed Ypres'i, kuid löödi sealt peagi inglise vägede poolt välja. Nüüd algasid vihased, meeleheitlikud lahingud linna pärast inglise-prantsuse-belgia ja saksa vägede vahel, mis kestsid neli aastat. Selle aja jooksul pommitasid sakslased igasugu kaliibrilistest linnasid ja muutsid ta rusuhunnikuks.

Inglaste kindlustustöist linna kaitseks annavad veel tänapäev tõendust linna ümber asuvad kaevikud, milliseid võib võrrelda Suez ja Paanama kaanalitega. See maa-ala, kus asuvad Ypres'i kaitsjate kaevikud, on Belgia tunnistanud „pühaks maaks“ (Terrain sacré, holy ground).

Mis Verdun on Prantsusmaale, sama on

Ypres Belgiale. Prantsuse president R. Poincaré ja Inglise ekspeditsioonvägede ülemjuhataja feldmarssal J. French (pärasine Ypres'i krahv) annetasid oma valitsuste ülesandel Ypres'ile vaprate ristid.

Pärast Ilmasõda on asutud linna ülesehitamisele. On püstitatud ka mälestussambaid langenud Ypres'i kangelastele. Erilist tähelepanu väärrib n. n. „Memorial to the Missing“, — Inglise arhitekt Sir Reginald Blomfield'i kavandi järelle Menin Porte'i juure ehitatud hiigla mälestussammas Ypres'i kaitsmisel langenud ja jäljeta kadunud Briti sõduritele. See hiigla monument, mis ehitatud üle tänava, on 20 meetrit kõrge, 40 m. pikk ja sama lai.

E. Ms.

Admiral Harper: „Tõde Jütlandi lahingust“.

Hiljuti ilmus Inglismaal admiral Harper'i sulest raamat pealkirja all „Tõde Jütlandi lahingust“, mis on vastuseks Ilmasõjaajaks Briti mereministri Winston Churchillii „Mälestustele“, milles Churchill süüdistab laevastiku ülemjuhatajat admiral John Jellicoe't selles, et Jütlandi merelahing 1916. mais lõppes inglastele halvasti. Seega on vaieldud küsimuse üle, kes on süüdi selles, et Jütlandi merelahing lõppes osalise poolvõidu ja osalise poolkaotusega Inglise laevastikule, nüüd uue jõuga lahti puhkenud.

Admiral Harper seadis juba 1919. a. Briti admiralteedi ülesandel kokku aruande Jütlandi merelahingust, milles veeretaskogu vastutuse merijõudude ülemjuhataja krahv David Beatty peale. Admiralteet oli aga tol korral Harper'i

aruande avaldamise vastu. Varem kogutud materjali aga kasutas nüüd admiral Harper oma ülalnimetatud teoses ära.

Admiral Harper kirjutab oma teoses, et admiral Beatty tegi lahingu esimeses faasis „fataalse ja elementaarse vea“ sellega, et ta oma lahingu jõud nii jaotas, et otsustaval silmapilgul vaid üht osa neist sai kasutada. Beatty suurendas veelgi viga, andes signaali: „Mulle järgneda!“ nelle laevadele, kes seda ei näinud. Selle tagajärg oli see, et osa laevastikust eemaldus lahingu paigast temale lähinemise asemel. Õnneks päästis seisukorra appiõudnud admiral Jellicoe, kuigi Beatty teda halvasti oli informeerinud.

Autor seab Briti admiralteedile süüks, et ta admiral Jellicoe'le andmata jättis operatsioonide juhtimiseks tähtsaid teateid. Nii püüdis üks Briti miinhiivitaja kinni ja andis Briti admiralteedile edasi Saksa laevastiku juhataja admiral Scheer'i raadio, milles viimane palus, et Saksa õhulaevad ette võtaks luure Horrice-Riff'i piirkonnas, kuhu sakslased kavatsesid põgeneda. Jellicoe'le aga sellest Briti admiralteet midagi ei teatanud, ning Saksa laevastik võis rahulikult lahingu kohalt põgeneda.

Autori üldotsuse järele oli Jütlandi lahingu esimene osa sakslastele õnnelik. Ja süüdi selles olevat vaid admiral Beatty, kes ei osanud ära kasutada oma arvulist ülekaalu. Ainult tänu võlgnes admiral Jellicoe'le ei muutunud Jütlandi lahing Inglise laevastiku täieliku lüüasaamisega.

E. Ms.

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

8980.3 Справочник-пособие по допризывной и вневойсковой подготовке. Для начальствующего состава. Москва «Военный Вестник» 1927. 229 lhk.

8977.2 Физическая подготовка бойца. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1927. 208 lhk + 3 skeemi.

8975.6 МОРОЗОВ, Г. Выработка ловкого стрелка. Москва, «Воен. Вестник», 1927. 33 lhk. + 1 tabel.

9010.8 Du PARQUET, Le Lieut-Col. L'aventure Allemande en Lettonie. (Der Drang nach Osten). Paris. 1926. 346 lhk.

49.1 ПОЗНЯК, В. Г. Польско-русский военный словарь. Москва, «Воен. Вестник» 1926. 87 lhk.

8990.8 БУШЕ, А. Основы подготовки великой войны. Пер. с франц. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1927. 119 lhk.

9008.5 KEARSEY, A. Tactical Schemes from Platoons to Brigades with Solutions and Notes. Aldershot, 1927. 198 lhk.

9007.5 BEAUMAN, A. B. Lieut.-Col. Common Mistakes in the Solution of Tactical Problems and How to Avoid Them. London, 1926. 51 lhk.

8976.5 ДОМНИН, А. Рубка и прикладное фехтование в коннице. Техника и методика. Москва, Госиздат, 1927. 70 lhk.

8981.5 ЛЕБЕДЕВ, П. Боевая подготовка в территориальных войсках. Допризывная подготовка. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 68 lhk.

8986.6 АКСЕНОВ, А. В. Что такое химическое оружие и как от него обороняться. Теine rand, trükk. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 65 lhk.

9009.5 PILE, F. A. Lieut-Col. Operations orders made easy. London. 93 lhk. 6 skeemi. 8966.6 HANSLIAN, R. Der chemische Krieg. 2-te Auflage. Berlin, Mittler u. S. 1927. 411 lhk. 31 tab.

8987.6 БУТУРЛИН, С. Спортивная стрельба дробью и пулей. Москва, «Воен. Вестник» 1926. 79 lhk. Joonist.

8982.2 БЕЗАК, Г. А. Пособие по методике физического образования. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 104 lhk.

8988.3 ЗАХАРОВ, М. Национальное строительство в красной армии. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1927. 90 lhk.

8983.3 ПОПОВ, В. И. Устройство войскового тыла и тактика снабжения. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 136 lhk.

8985.6 ДЕВУЖ, М. Современное автоматическое оружие. Перев. с франц. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 228 lhk. Joonist.

8989.5 Борьба пехоты с воздушным врагом. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1927. 262 lhk. Joon.

8952.6 ZIMMERMANN, Haupt. Der Sicherheitsdienst beim Schiessen im Reichsheer für alle Waffen Charlottenburg. „Offene Worte“, 1927. 114 lhk. 9 skeemi.

8961.5 КАПУСТИН, Н. Оперативное искусство в позиционной войне. Москва, Госиздат, 1927. 290 lhk. Joonistustega tekstis.

8979.5 ПАССАГА. Бой. Чему нас научила война. Метод практического обучения. Пер. с франц. Москва, Госиздат, 1927. 56 lhk.

8991.5 СЫРОМЯТНИКОВ, А. Действия войск ночью. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1927. 148 lhk., joon, ja skeem.

9037.3 КАНН, В. Ответственность красноармейца дисциплинарная, уголовная и материальная. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 84 lhk.

9038.5 КАЛАЧЕВ, Г. Штыковой бой. (По иностранным источникам). Ленинград, Центр. тип. НКВМ, 1927. 136 lhk. Joon.

9014.5 HAUGK, v. Rittmeister. Die Ausbildung der Rekruten im Reiten nach der Reitvorschrift 1926. Berlin, Mittler u. S., 1927. 66 lhk.

9041.6 АФАНАСЬЕВ, Н. Практические указания по применению приборов и пособий при обучении стрельбе из винтовок и пулеметов. Москва, Госиздат, 1927. 124 lhk. Joonist.

9044.6 СКВОРЦОВ, Б. Связь в стрелковом полку. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 159 lhk. Joonist.

9043.2 Сборник программ вступительных испытаний в высшие военноучебные заведения РККА. Москва, 1927. 107 lhk.

9046.5 ВЕРХОВСКИЙ, А. И. Общая тактика. 3-ас trükk. Москва, «Воен. Вестник» 1927. 400 lhk.

9052.6 Программы и методический материал для кружков авиэхима, I-ой ступени в городе. Москва, «Авиэхим» 1927. 150 lhk.

9053.6 Техническое руководство по обучению специалистов связи в стрелковых и кавалерийских дивизиях полках. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1927. 503 lhk. joonist. ja tabelitega.

9054.5 Наставление по войсковым маневрам. Ленинград, Воен. тип. упр. дел. НКВМ, 1926. 93 lhk. + 1 tab.

Uudiseid välismailt.

UUS OHVITSERIDE KASIINO PARIISIS.

Praegune prantsuse ohvitseride keskkasiino Pariisis (Cercle national des armées de terre et de mer), asutatud 1887. aastal, asub L'avenue de l'Opéra ja Rue de la Paix nurgal, sellega kesk Pariisi kõige hiilgavamal kohal. Maja ei ole ohvitseride kogu omandus. Viimane maksis üüri 382.000 franki, millest aga suur osa majas asuvate kaupluste üürist tagasi saadi, nii kogul maksta jäi 175.000 franki. Kuid selle üürilepingu tähtaeg lõppes ja maja omanik tahtis üüri tõsta 1.200.000 franki peale. Sellepärast otsustas sõjaministeerium anda osa Pépinière kasarmute ümbruse maast ühele finantsühingule, lubades sellele ehitada suure üürimaja, millest üks osa, fassaadiga Avenue Portalis (Place St. Augustin) poole peab ehitatama ohvitseride kasiino jaoks. Ohvitseride kasiino osa ehitamine ja sisseseadmine läheb ühingu

maksma üle 15 miljoni frangi, kuna aga ohvitseride kogu hakkab maksma üüri 300.000 franki.

Uus kasiino ehitatakse arhitekt Lemaesquier plaandie järele ja fassaad kaunistatakse tuntud kujurite, Sicard'i, Landovski Injalbert'i ja Jean Boucher allegooriliste kujudega. Monumentaalne sissekäik viib esimesele korrale (meie mõiste järele teine kord), kus asuvad salon d'honneur (ausaal), lugemise- ja mängusaalid. Teine kord on määratud kohvik-restoraani jaoks, kus on 300 kohta, viimase kõrval väikesed saalid eraldi kindralite ja vanemohvitseride jaoks. Kõrgematel kordadel on üle saja toa, alati saadavaloleva külma ja sooja veega, ohvitseride jaoks, peale selle veel kolm kahetoalist vannitoaga korterit. Pidu-saal ulatab läbi kahest korrast ja mahutab 700 inimest. Üks osa kõige alumisest korrast on määratud võimlemiseruumideks. Sisseseade on luksulik.

A. K.

Kroonika.

SAKSA SÕJALAEVASTIKU KÜLASKÄIK TALLINNAS.

8. juulil kell 9.30 sõitsid Tallinna reidile Saksa laevastiku 2-se torpedopaatide flotilli torpedopaadid T. 153, T. 155, T. 156, T. 157 ja T. 158 korveti-kapten Schmundt'i juhatusel, kes oma staabia asus lipulaeval T. 156.

Reidile sõitis neile vastu mootorpaadil Merejõudude staabi poolt määratud sideohvitser mereväe leitnant Johannes Veizenberg, kes flotilli kell 10 sadamasse juhtis ja kaupmehe silda asetaski.

Torpeedod olid kõik ühetüübilised 73 meetrit pikad, 7 meetrit laiad; veeväljasurve 670 tonni. Relvastus 2 kahurit 3,4 tolli, 45 kaliibrilised ja üks 2-he toruline torpedoaparaat. Kiirus 30 sõlme.

Torpedopaadi meeskond koosnes 4 ohvitserist, 18 allohvitserist ja 60 madrustest. Muu seas peab tähendama, et Saksa laevastikus ajateenijaid ei ole, kõik on vabapalgelised.

Flotilli juhataja korveti-kapten Schmundt tegi visiidi Saksa saadikule, Sõjaministrile ja Merejõudude Juhatajale.

Sama päeva õhtul kell 1/8 oli Saksa saatkonnas lõuna, kust peale Saksa laevastiku ohvitseride osa võtsid Sõjaminister kindralstaabi kindral-major Reek, Merejõudude juhataja mereväe-kapten Salza ja sideohvitser mereväe-leitnant Veizenberg.

Kell 10 õhtul oli saatkonnas ball, kus peale eelnimetatute viibisid kindral-leitnant Laidoner, rahaminister, Mereväe staabi ülem, mitmed välisministeeriumi kõrgemad ametnikud ja seltskonnategelased.

Laupäeval, 9. juulil kell 2 p. l. oli eine külalistele Välisministeeriumis ja õhtul kell 10 tantsuõhtu Ohvitseride Kasiinos.

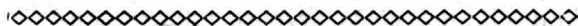
Peale nimetatud ametliste vastuvõttude oli külalistele kohaliku Saksa seltskonna poolt veel mitmed pidud korraldatud Mustapeade klubis, jne.

Laevadel oli ka oma orkester kaasas, kes igal hommikul kaldale üles rivistus ja punkt kell 8 lipu tõstmise ajal esitaks Saksa siis Eesti hünni mängis.

Saksa mereväelastest peab möönma, et nemad väga puhtalt ja korralikult riidetatud ning distsiplineeritud olid.

Laevastik lahkus Tallinnast 12 juulil kell 12. Laevastik sõitis edasi Riiga. Tema kodusadam on Swinemünde.

A. R.

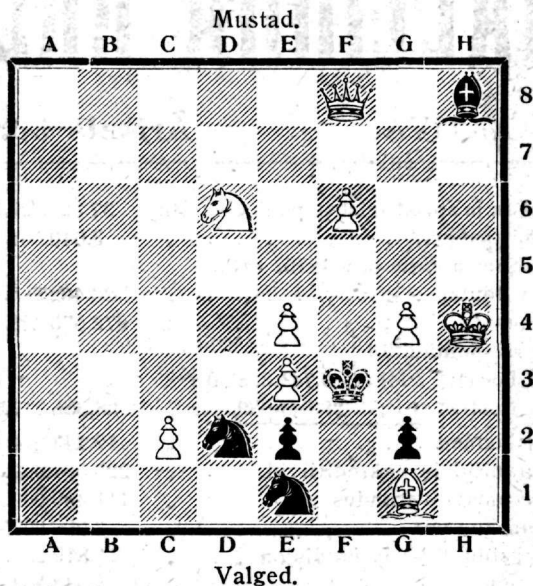
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 61.

Kokku seadnud Martin Villemson (Pärnus).

„Sõduri“ originaal.

Valged: Kh4, Lf8, Og1, Rd6, Ec2, e3, e4, f6 ja g4.

Mustad: Kf3, Oh8, Rd2 ja e1, Ee2 ja g2.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Eesti bibliograafilise leksikoni toimetuse poolt on avaldamiseks saadetud järgmine:

Üleskutse.

Teatavasti on Akadeemilisel Ajaloo Seltsil teoksil Eesti Biograafiline Leksikon, millest ilmunud seni I ja II vihk. Leksikon esitab tähestikulises järjekorras kõigi nende isikute elulood ja võimalikult ka hinnangud, kes Eesti ajaloolises arengus mingit osa etendanud, alates XIII sajandist ja lõpetades käesoleva ajaga. Et niisugune käsiraamat Eesti ajaloo teaduse ja üldse rahvusliku kultuuri seisukohalt omab suurt tähtsust, on toimetus suurima hoolega püüdnud rõhku panna andmete täpsusele ja sisulisele erapooletusele.

Käesolevaga pöördub leksikoni toimetus kõigi asjast huvitatute poole palvega teatada temale oma arvamist selle kohta, kas oleks tarvilik lisaks I ja II vihkus (tähed A — M) ilmunud biograafilises täiendusosas veel mõningaid elulugusid avaldada, ja jaataval korral — missuguste isikute elulood võiks arvesse tulla; samuti — missuguste isikute elulood peaks käsitlust leidma järgnevais vihkudes (M tähest kuni tähestiku lõpuni). Ühtlasi palub toimetus

lugejaid teatada temale leksikoni I ja II vihkus märgatud eksitusist, ebatäpsusist ja üldse puudusist, kui niisugusi peaks leiduma. Kõik parandus- ja täiendustepanekud kaalutakse läbi toimetuse koosolekul ja võetakse võimaluse järgi arvesse. Seni ilmunud elulugude kohta käivad parandused paigutatakse teose lõpul ilmuvasse täiendavasse ossa. Igasuguste ettepanekute eest on toimetus saatjatele juba ette tänulik.

Kirjad palutakse aadressida Eesti Biograafilise Leksikoni Toimetuse nimele Eesti Kirjanduse Seltsi (Tartu, postkast 25).

Vormi- ja erariiete rätsep

Joh. Vahter

valmistab

vormi- ja erariideid

ajakohaste hindadega. — Töö korralik.

oo

Suur Brokumägi 6-1.

(Enne Järve tän. 16, k. 4).

TALLINNA KREDIIT PANK A.-S.

AKTIVA.

Ärisesis 30. juunil 1927. a.

PASSIVA.

Kassa ja arved teistes pankades	Mk.	37.328.029.50
Väärtpaberid	"	3.040.561.—
Väljamaa raha ja vekslid välisvaluutas	"	26.462.108.—
Laenud	"	672.575.423.—
Korrespondendid:		
„Loro“	Mk.	9.741.888.50
„Nostro“	"	28.644.889.—
Osakonnad	"	12.443.914.50
Garantiid ja akkreditiivid	"	223.584.605.—
Liikumata varandus	"	111.400.000.—
Teraskamber	"	3.000.000.—
Makstud % ja komisjon	"	11.819.253.—
Kulud	"	8.543.302.—
Muud aktivad	"	12.522.318.—
	Mk.	1.161.106.291.50

Aktiakapitaal	Mk.	120.000.000.—
Tagavarakapitaamid	"	30.000.000.—
Amortisatsioonikapitaal	"	25.600.000.—
Ametnikkude abiandmise kassa		
kapitaal	"	2.421.125.—
Hoiusummad	"	471.272.285.50
Korrespondendid:		
„Loro“	Mk.	29.322.862.—
„Nostro“	"	35.064.838.—
Osakonnad	"	12.844.632.50
Aval-kreditorid	"	223.584.605.—
Rediskont ja laenud teistes		
pankades	"	148.403.791.—
Saadud % ja komisjon	"	37.477.975.50
Muud passivad	"	25.114.177.—
	Mk.	1.161.106.291.50

JUHATUS.

Vastutav toimetaja A. TRAKSMANN.

Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

EESTI RAHVAPANGA

AKTIVA.

arvete seis 30. juunil 1927. a.

PASSIVA

Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	Mk. 11.613.576.—	Osa- ja muud kapitalid	Mk. 15.088.573.51
Väärtpaberid ja väljamaa raha „	476.379.50	Hoiusummad	„ 122.638.423.91
Laenud	128.359.624.—	Vekslile rediskont ja muud laenud Eesti Pangas	„ 7.267.518.—
Korrespondendid	43.530.628.92	Korrespondendid	„ 25.531.281.89
Osamaksud teistes asutustes „	546.050.—	Garantiid	„ 45.437.171.—
Garantiide debitoorid	45.437.171.—	Riigikassa, tagasimaksetavad riiklised laenud ja kalam. riikl. laenufond	„ 104.761.978.—
Riiklised laenud	103.133.301.—	Mitmesugused passivad	„ 27.667.615.50
Kinnis- ja vallasvarad	14.476.909.50	Saadud %/o ja komisjon	„ 8.071.835.—
Mitmesugused aktivad	4.275.360.50	Liikmete lisavastutus	„ 23.710.000.—
Ärikulud, makstud %/o ja komisjon	4.615.396.49		
Liikmete kohustusad	23.710.000.—		
	Mk. 380.174.396.91		Mk. 380.174.396.91

JUHATUS.

Põllumajandusline Keskühisus „ESTONIA“

Tallinn, Jaani tän. 6

Telefonid: Võikaubandus osakond 33-65 Telegr.: „ZENTRESTONIA“
Kauba osakond 20-90

Ostab: võid, piima jne.

Müüb: karjakasvatajatele õlikooke, kliisi a muid jõutoite.

Alati ladus: Ed. Ahlborn'i, A/B. Baltic'u, Silkeborg'i vabrikute piimatalitussiseseaded ja nende tagavara osad. Igasugused tarbed piimatööstustele, nagu võisool, värv, paber jne.

Piimaveokannud, kaalud jne.

Kauplused:

Jaani tän. 3. Telefon: 8-45.

Müürivahe tän. 10, Laenu panga maja. Telefon: 23-09.

Tarabella tän. 28, Pelgulinnas. Telefon: 28-79.

SHOKOLAAD

Sõduritele
Sportlastele

35 mk.

ainult

GEORGSTUDE

juures.

Pikk 16, Tallinn.

Masinarihmad,

nahk, balata, kaamelikarvust,
puuvillast

Tihendused,

klingeriit, asbest, asbest-
grafiit jne.

Kummikaubad,

voolikud, plated j. n. e.

Rootsi raam- ja ratassaed,

Rihmarattad

ja kõiksugu transmissiooni osad

Punane ja valge vask.

Villatööstuse sisse- seaded ja tarbed.

Ühisus „PIONEER“

Tallinn, Harju 45. Kõnetr. 8-26.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri Osühisus.

Asutatud 1857. a.

=

Ketruse värtmaid 500.000

Kangrutelgi 4.000

=

Valmistatakse:

Puuvilla riidet igat seltsi,
pleekimata, pleegitud
ja värvitud; lõnga,
sukalõnga ja
vatti.

=

Vabrik: Kreenholm üle Narva.

Valitsus ja ladu: Tallinn, Pikk uul. 68.